

‘Gemeenschappelijk wonen in je lokaal beleid’ - 3

**Doelgroep:
lokale besturen & woonactoren**

23/09 Wat is gemeenschappelijk wonen? Hoe ga je er mee aan de slag?

21/10 Hoe kan het lokaal regelgevend kader GW faciliteren?

25/11 Hoe kan je gronden en panden voor GW aanbieden?

16/12 Welke mogelijkheden biedt GW voor kwetsbare doelgroepen? -3u!

20/01 Zorgwonen, kleinschalig wonen en solidair samenhuizen: hoe ga je er mee aan de slag? -3u!

17/02 Afsluitende intervisie over GW in stedelijke/niet-stedelijke context -3u!

Gemeenschappelijk wonen in je lokaal beleid - 3

*Hoe kan je gronden en panden voor
gemeenschappelijk wonen aanbieden?*

- 25/11/2021

PIVO
VLAAMS-BRABANT

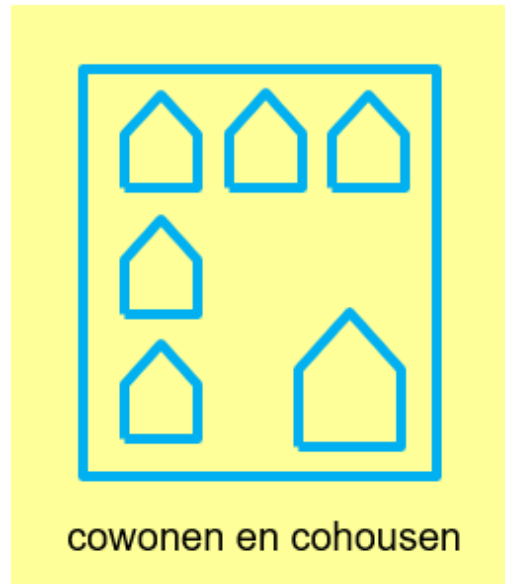
Inhoud 3 GW op eigen gronden/panden

1. Projectoproep: bouwstenen en proces
2. Wat kunnen we leren van Gent ?
3. Leren van de aanpak in Leuven
4. Leren voor sociaal cohousen in Turnhout
5. Leren van de aanpak in Sint-Niklaas

GW-TYPES: twee basisvormen

Koepelterm = gemeenschappelijk wonen [GW]
of samenhuizen (of VIBr: 'woningdelen')

autonome woningen + gedeelde ruimtes	
Cowonen met bepaalde gedeelde ruimtes	Cohousen met veel gedeelde ruimtes

Onder één dak + gedeelde ruimtes	
Woon- groep met bepaalde gedeelde ruimtes	Leef- gemeen- schap met veel gedeelde ruimtes

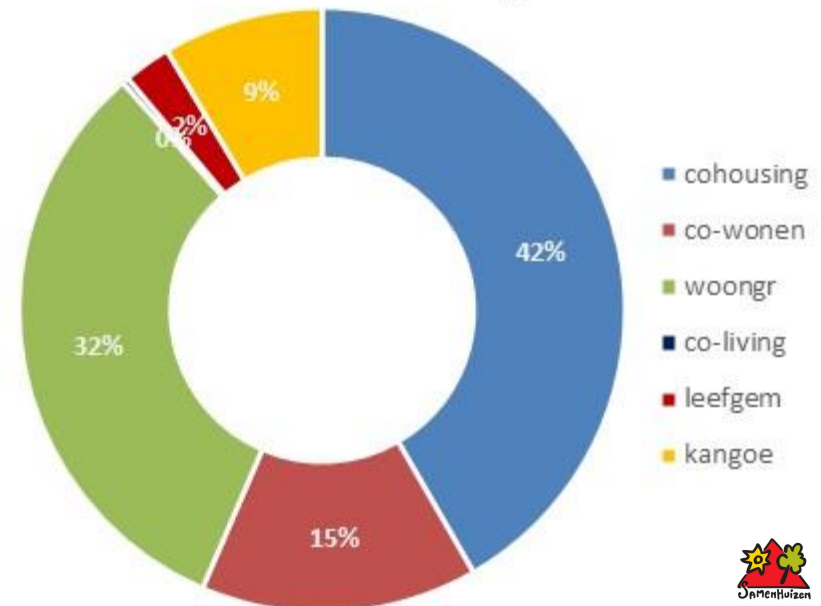
+ combinaties en tussenvormen

Onze inventaris

Onderschatting van:

- woongroepen & leefgemeenschappen
- kangoeroewonen

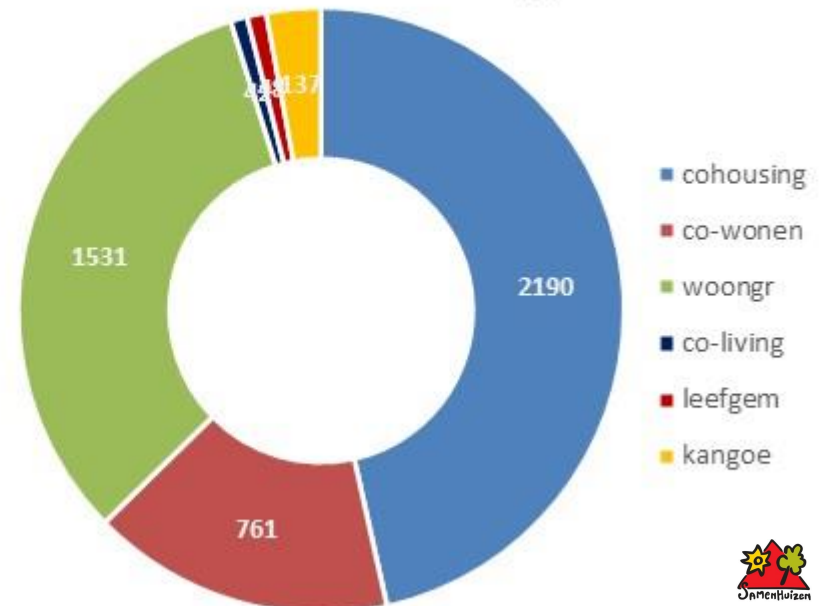
Type: 595 locaties

NAAST zorgwonen
sinds 2009:

3474 dossiers (melding of
vergunning), goed voor
6948 huishoudens

Type: 4681 units

1. Projectoproep voor GW: bouwstenen en proces

*Publieke actoren kunnen lokaal
gemeenschappelijk wonen faciliteren*

PROJECTOPROEPEN
door
LOKALE WOONACTOREN
voor
GEMEENSCHAPPELIJK
ECO-WONEN

Oproep door een lokale woonactor

- Stad, gemeente
- OCMW
- Autonoom Gemeentebedrijf (AG)
- Intercommunale
- Sociale Huisvestingsmaatschappij (SHM)
- ... elke publieke woon - actor met eigen **grondpositie**

afgestemd op burger initiatief

- **Groep burgers**: minimale organisatie = vzw, coöperatieve, (evt. in oprichting) die zich omringt met professionals:
  - **groepscoach** (interne organisatie, groepsdynamiek)
  - **projectbegeleider, architect**
  - overige professionals (juridisch, financieel, ...)

voor gemeenschappelijk wonen

Inspiratie buitenland

DUITSLAND :

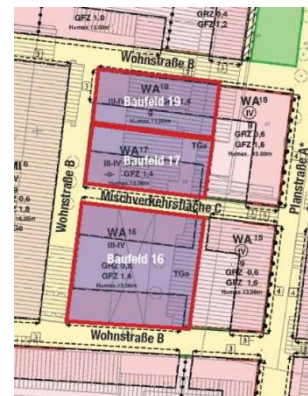
Berlijn

Keulen (sinds 2009)

Hamburg

+ Munster, Nuremberg, Landau, Tübingen, Freiburg, Arnberg, Dortmund, ...

FRANKRIJK :

Strasbourg (2009, 2012 & 2013)

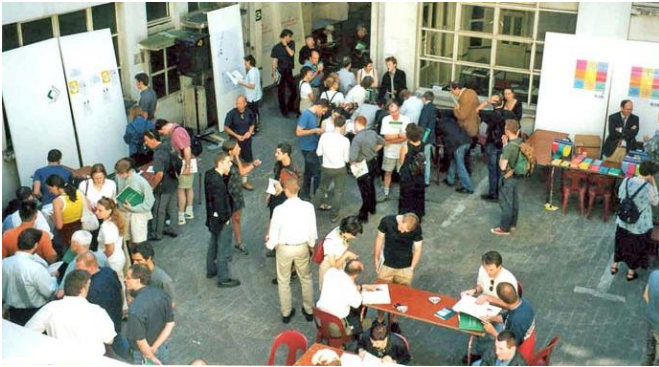
Grenoble (2006, 2009, 2011, 2013)

+ Lille, Toulouse, Redon, Brest, Paris, Chevaigné, Montpellier, Bordeaux, Besançon, ...

Pioniers bij ons

BRUSSEL : Beurs Collectieve Aankoop, Brussel (1995-2000)

cotekanal

imifi

GENT : sogent Projectoproepen

Tolhuislaan (2012)

Bethunestraat (2014)

Bijgaardehof (2015)

Vijf Pilootprojecten 2015

Samenhuizen – BBL - Prov. Steunp. DuWoBo - VL Overheid (LNE) - Fonds Duza Materialen- en E-beheer

LEUVEN site 'Geldenaaksebaan'

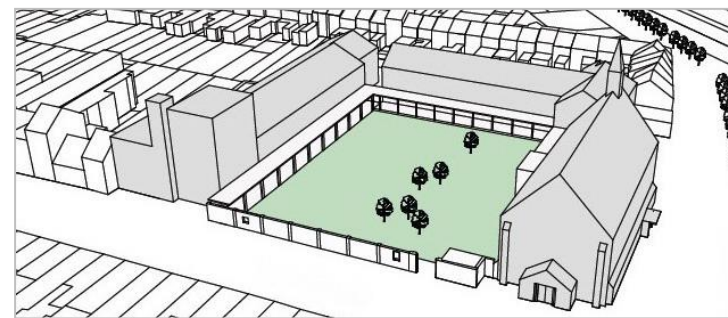
AGSL ; afbraak en verbouwing ;
cohousing 12 Units

Cohousing
De Sijs

KORTRIJK site 'Kop van Prado'

SOK Kortrijk ; cohousing ; 20-25 U. ;
gestopt

Cohousing Patershof

SINT NIKLAAS site 'Paterskerk'

Stad ; woonverdichting, energie-efficiënt,
groene & sociale leefruimte ;
cohousing 15 Units

HOUTHALEN-HELCHTEREN site 'Mijnpark'

Gemeente ; kernversterking ; cohousing 30 U.
gestopt

Cohousing
Land
van Aa

TURNHOUT site 'Schorvoort'

Stad & SHM De Ark ; nieuwbouw
uitbreidingsgebied, o.a. cohousing 24 Units

Verdere projectoproepen

GENT site 'Bijgaardehof'
sogent ; nieuwbouw ; bouwfase ;
3 cohousings, : Bio-tope 19 U.,
De Spore 15 U., Wijgaard 25 U.

EDEGEM site 'Berkenhof'

gemeente ; verdichting ; RUP in opmaak
cohousing BerCoHof ; 20-tal Units

BEERSEL site 'De Grote Sleutel'

gemeente ; verbouwing ; erfgoedwaarde ;
gestopt ; cohousing & inclusie ; 25Units

HASSELT site 'Schooltje'

stad ; nieuwbouw
cohousing Moos°Herk ; 35 Units

GENK site 'Hoogstraat'

ocmw ; coöperatief wonen
cohousing 'Meer dan ik' ; 10 Units

LEUVEN site De boomgaard

AGSL ; erfpacht ; cohousing

Doelstellingen lokale woonactor

- Wens voor **duurzaam** bouwen en wonen

- Dynamiseren van een **buurt**

- Specifieke **doelgroepen**

(senioren, jongeren, vluchtelingen,
mensen met beperking, ...)

- **'Moeilijke' sites**

- Verbeteren **woonpark**

- **Betaalbaar(der)** wonen

- Antwoord op de **vraag naar gemeenschappelijk wonen**

Brussel - leegstand, buurtherstel

Gent - gedeelde
tuin valoriseren

Sint Niklaas -
verdichting,
herwaardering erfgoed,
buurtcentrum

Hasselt -
woonverdichting

Leuven -
erfpacht,
duurzaamheid

De ingrediënten

Team

trekkers, mandaat, middelen,
partners

Site

geschikt, beschikbaar
→ koop, erfpacht, CLT, ...

Oproepformule

projectoproep, verkoopdossier,
visienota & criteria

Groepen

→ bereiken, informeren,
→ selecteren,
→ ondersteunen

Hoe kandidaten bereiken

De 'bodem rijp maken'

- de 5 bouwstenen voor GW in het lokaal beleid
- participatieve reflex
- 'buzzen' rond gemeenschappelijk wonen
- op tijd 'buzzen' rond de projectoproep

Lokale initiatieven aanspreken

- rond verbinding, solidariteit, samenwerking
- burgerinitiatieven, bottom-up ondernemend
- rond ruimtegebruik en -beheer
- gemeenschappelijk wonen
- duurzaamheid

Campagne, projectoproep

- lokale kanalen
- ruimere kanalen
- voldoende aanlooptijd

- Workshops met **vorming** rond diverse thema's
- **Maandelijkse contacten** met elke groep
- Aanspreekbaarheid door groep in geval van **crisis**
- Contacten met **professionals** voor briefing, afstemming
- **Permanenties** op vaste momenten
- **Opvolging van de inschrijvingen**
- **Communicatie-forum** online voor de groepen

Aanbod van Samenhuizen vzw

Samenhuizen

vereniging voor sensibilisatie, informatie, vorming en ondersteuning rond GW

- Aanloopfase (info, sensibiliseren, advies)
- Voorbereidingsfase (opstellen oproep)
- Communicatie, promotie
- Info voor professionals
- Vorming algemeen
- Vorming voor kandidaat-groep
- Ontwerpfase (info, advies)
- Selectiefase (begeleiding)

Samenhuizen vzw, Toekomststraat 6, 1800 Vilvoorde
info@samenuizen.be - 0489 92 64 64 - www.samenuizen.be

Informatie over begeleiding van lokale woonactoren door Samenhuizen vzw

voor opdrachtgevers zijnde organisaties/instaties - Aanbod 2015

1. Aanbod van Samenhuizen vzw

Naar gelang behoefte, vraag en afspraken kan Samenhuizen vzw volgende diensten aanbieden :

a. Aanloopfase

- Informeren en adviseren van de diverse partners en professionals rond gemeenschappelijk wonen
- Overleg met de partner(s), opstellen plan van aanpak en vervolgens het begeleidingsprogramma afstemmen op de noden en verwachtingen van de diverse partijen

b. Startfase

- Samenwerking vorm geven
- Dossier opstarten site, randvoorwaarden en actoren, uitgangspunten fijnstellen

c. Voorbereidingsfase

- Trajectbegeleiding, advies bij het opstellen van een dossier ter overdracht van de site aan een gro
- Mee uitwerken van selectiecriteria, fasering en timing van het traject
- Advies en mee uitvoeren van communicatieplan

d. Communicatiefase

- Publieke infoavonden ter lancering van het dossier
- Bekendmaking, werving van kandidaten

e. Vormingsfase individuele kandidaten en/of kandidaatgroepen (beperkt of uitgebreid)

- Zelf zijn we voorstander van een 8-tal contactmomenten, verspreid over minstens 4 maanden (ook rekening houdend met vakantieperiodes). Komen aan bod, zowel informatief als vormend aan de ha van methodieken:
- Kennismaking en informatie overdracht en vorming m.b.t. gemeenschappelijk wonen algemeen

Evolutie van eerste naar volgende oproepen

- **Langere looptijden** voor alle fasen
(voorbereiding, communicatie, oproep, ...)
- Projectoproep **beter afgestemd op groepen**
(i.p.v. ontwikkelaars of architecten)
- Meer **visuele illustraties** in de begeleiding op vraag van de groepen
(schetsen, schema's, voorbeelden, ...)
- Kandidaten moeten **geen vroege kosten** maken voordat de selectie gebeurt
(geen of weinig startkapitaal als risico)
- Werken met **eerste filter**
(pre-selectie of ontvankelijkheidstoets)
- **Begeleiding** door Stad en/of externe organisatie
(voor oproeper, voor groepen)
(in alle stadia : oproep, opstart groep, kandidaatsdossier, selectie, ...)

Gemeenschappelijk eco-wonen Draaiboek projectoproepen (44blz)

Samenhuizen - BBL - Prov.Steunpunten DuWoBo
Vlaamse Overheid - Fonds DuZa Materialen en E-beheer

GEMEENSCHAPPELIJK ECO-WONEN DRAAIBOEK PROJECTOPROEPEN

Voor lokale woonactoren

Bond Beter Leefmilieu
Samenhuizen vzw
November 2015

Bond Beter Leefmilieu
DEELNAME AAN DE WEDSTRIJD EN JURERING
Voorstellen...

I. I. INLEIDING & I. II. UITVOERING > D. UITVOEREN PROJECTOPROEP

...zaamheid nog weinig gekende thema's, waarover
... paar projecten biedt een realistisch beeld,
...atie en inspiratie.
...lang de eigenheid van de projectoproep (site,
...doelstellingen, aandachtspunten) is het
...waken om projecten te bezoeken rond bv.
...lke cohousing, erfgoed, binnengebied, hoogbouw,
...huwacht, pensioenopbouw, etc...
...nshuizen vzw kan men contactgegevens en tips
...en, en kan eventueel een bezoek worden
...niseerd, zowel voor de organiserende lokale actor
...r de kandidaten.

moment
...in beursmoment kan worden georganiseerd, in
...hang met een informeel en/of plaatsbezoek.
...nnen geïnteresseerden in contact komen met
...en met lokale architecten, cohousing begeleiders,
...rganisator van de projectoproep, stadsdiensten,
...gingen die support en informatie bieden rond de
...llende thema's.

dien is dit een gelegenheid voor kandidaat
...en om zich bekend te maken, hun ideeën te
...zamen en (meer) leden te werven.
staging van kandidaat-groepen in hun traject

BEELD: SINT NIKLAAS (B) 2013 - YTB SITE
...in beeld beschrijven. Hiermee, en het lokale gemeenschap
...nicipaal en de Vlaamse Leefmilieuorganisatie
...nicipaal en de Vlaamse Leefmilieuorganisatie
...nicipaal en de Vlaamse Leefmilieuorganisatie

II. UITVOERING > D. UITVOEREN PROJECTOPROEP

Informeren van professionals

- Planners, architecten, juristen en andere professionals
zijn meer en meer op de hoogte van gemeenschappelijk
en duurzaam bouwen en wonen. Toch blijft het vaak
nodig hen informatie en documentatie aan te bieden en
bij te brieven rond deze thema's of deelaspecten, of nog
rond de specificiteit van de projectoproep.

Organisatie, administratie en logistiek

Vanzelfsprekend vragen al deze taken de nodige tijd aan
organisatie, administratie en logistiek. We denken aan
reizen naar de lokale, catering, transport, contacteren
van te bezoeken projecten, van standhouders,
organiseren van inbreng door experts, enz. ...

Hoofdstuk 16. Wedstrijd en jurering

Samenstellen van de jury: de verschillende aspecten
van de visiesota moeten kunnen geanalyseerd worden,
betreft daarom naast vertegenwoordigers van de lokale
actor ook experts rond de belangrijke thema's.

Schriftelijke indiening: dit bevat het formulier met de
gegevens van de kandidaat-groep, de visiesota en het
ver als mogelijk uitgewerkte projectplan.

Mendelijke toelichting: als het verschil tussen de
kandidaat-groepen niet groot is, kan het veel
duidelijkheid opleveren om een mendelijke toelichting
te voorzien i.a.v. de jury, met een gesprek om bepaalde
aspecten uit te klaren of te verliepen.

**Jurering gebeurt op basis van de visiesota en een
eventuele mendelijke toelichting** door de
kandidaat-groep en een gesprek met de jury.

Er kan worden gewerkt met een puntensysteem, zodat
de beslissingen zo objectief mogelijk genomen worden
en intern kunnen gemaakt worden. De jury stelt in dat
geval een selectieverslag op van de ontvangst van de
kandidaten, van het nazicht van de kandidaturen
volgens de toelichtingsvoorwaarden, de beoordeling van
het projectvoorstel en van de rangschikking. Dit
selectieverslag en de lijst met de definitieve
rangschikking worden na dien toe goedkeuring
voorgelegd aan het directiecomité en de raad van
bestuur.

Argumentering naar de deelnemers of andere partijen
wordt gewoonlijk uitgesloten door het
wedstrijdreglement.

Er kan geëist worden dat voor de **globale score**
minimaal 60% gehaald wordt en ook voor de
onderdelen kan een minimale score vereist worden om
hoe dan ook in aanmerking te komen. Alle groepen die
weerdlozen worden, kunnen vervolgens gerangschikt
worden op basis van hun totaalscore (opgetelde scores
van de verschillende onderdelen).

Medeliden van de uitslag, uitroepen van de 1ste laureaat,
ex. een 2de opvolger (en een 3de) in volgorde van
waardering en op voorwaarde dat zij in aanmerking
komen. Een opvolger kan in reserve gehouden worden in
geval de eerste laureaat er niet in slaagt het project tot
een goed einde te brengen.

VOORBEELD: GENT (B) 2014 - BE THUNE STRAAT
...nicipaal en de Vlaamse Leefmilieuorganisatie
...nicipaal en de Vlaamse Leefmilieuorganisatie

VOORBEELD: SINT NIKLAAS (B) 2013 - YTB SITE
...nicipaal en de Vlaamse Leefmilieuorganisatie
...nicipaal en de Vlaamse Leefmilieuorganisatie

- Facebook en Zoekwijze, ad hoc website.
- Samenhuizen, Bond Beter Leefmilieu, Steunpunten
Duurzaam wonen en bouwen, Abbeyfield, VIBE,
Netwerk Bewust Verbuiken...
- WVS, WVDX, Provincies...
- Stad of gemeente of andere lokale actor: website,
e-Nieuwsbrief, Krantje (bussen)...
- Media: persbericht, persmap, evt. persconferentie

II. UITVOERING > D. UITVOEREN PROJECTOPROEP

matie beheren

...ebsite of infopagina opzetten en beheren
...lijst beheren: aansluitingen met
...gegevens opvolgen (online
...ngformulier, telefonische aanmelding).
...nicipaal en de Vlaamse Leefmilieuorganisatie
...nicipaal en de Vlaamse Leefmilieuorganisatie
...nicipaal en de Vlaamse Leefmilieuorganisatie

innovatie en verzorging verzorgen
...nicipaal en de Vlaamse Leefmilieuorganisatie
...nicipaal en de Vlaamse Leefmilieuorganisatie

BEELD: GENT (B) 2012 - BOW-EN WOOINGROEP
...nicipaal en de Vlaamse Leefmilieuorganisatie
...nicipaal en de Vlaamse Leefmilieuorganisatie

BEELD: GENT (B) 2012 - BOW-EN WOOINGROEP
...nicipaal en de Vlaamse Leefmilieuorganisatie
...nicipaal en de Vlaamse Leefmilieuorganisatie

BEELD: GENT (B) 2012 - BOW-EN WOOINGROEP
...nicipaal en de Vlaamse Leefmilieuorganisatie
...nicipaal en de Vlaamse Leefmilieuorganisatie

BEELD: GENT (B) 2012 - BOW-EN WOOINGROEP
...nicipaal en de Vlaamse Leefmilieuorganisatie
...nicipaal en de Vlaamse Leefmilieuorganisatie

BEELD: GENT (B) 2012 - BOW-EN WOOINGROEP
...nicipaal en de Vlaamse Leefmilieuorganisatie
...nicipaal en de Vlaamse Leefmilieuorganisatie

Hoofdstuk 15. Informeren en begeleiden van geïnteresseerden, groepen en professionals

Informeren, vormen en begeleiden van individuele
kandidaten en van kandidaat-groepen is een belangrijk
onderdeel van een projectoproep.

Door de lokale actor zelf

Behalve als aanbieder van een site, organisator van de
oproep en bewaker van de voorwaarden kan projectoproep
verbonden, treedt de lokale actor ook faciliterend op.

Naargelang de beschikbare middelen treedt bestaande
dienst, mankracht en budget voor de projectoproep kan
zij meer of minder aanbieden op het vlak van
sensibilisatie, informatie, vorming, begeleiding van
kandidaten en/of laureaten.

Zij kan dit aanbieden via eigen bestaande diensten of via
het aantrekken van actieve inbreng van expertise door
partners of onderaannemers.

Externe inbreng m.b.t. gemeenschappelijk wonen

We maken onderscheid tussen:

- een organisatie zoals vzw Samenhuizen, die kan
instaan voor
  - advies en organisatorische ondersteuning bij het
opzetten van de projectoproep,
  - algemene sensibilisering van de bewaking
- informatie en vorming rond gemeenschappelijk
wonen
- een 'coaching coach' voor professionele begeleiding
van
  - kandidaat-groepen tijdens de wedstrijd
  - de geselecteerde bouwgroep bij de verdere
realisatie van hun project

Externe inbreng m.b.t. duurzaamheid

Ook hier onderscheiden we enerzijds organisaties zoals
Bond Beter Leefmilieu, Steunpunten DuWoBo, VIBE die
algemene informatie en ondersteuning aanbieden en
anderzijds professionele adviseurs / begeleiders.
Er kan aanvullend verwezen worden naar bestaande
vormings- en coachingmogelijkheden op vlak van
gemeenschappelijk wonen, van duurzaamheid, of voor
andere thema's.

Download:

www.gemeenschappelijk-ecowonen.be/draaiboek-project-oproepen

PIVO
VLAAMS-BRABANT

2. Wat kunnen we leren van Gent?

*van stedelijke woonkavels naar ...
3x cohousing op één locatie*

Ontstaan cohousingprojecten

Betaalbare bouwgrond voor jonge gezinnen

STEDELIJKE WOONKAVELS 2015
2019

GEEFT GENT VORM

PIVO
VLAAMS-BRABANT

Stedelijke woonkavels

Bemerkingen bij verkoop van naastgelegen kavels:

- gezinnen werken samen om zo kosten te besparen oa. 1 architect, 1 aannemer voor verschillende woningen, gezamenlijk funderingen uitvoeren,....
- ....

Stedelijke woonkavels

- gezinnen werken samen om zo kosten te besparen oa. 1 architect, 1 aannemer voor verschillende woningen, gezamenlijk funderingen uitvoeren,....

- ... samen tuinen?

Kavels Gerststraat, Gent

Stedelijke woonkavels

Bij verkoop van naastgelegen kavels:

- Samen 'bouwen' en ...
- de tuinafsluitingen worden niet geplaatst en de tuintjes worden samengevoegd tot 1 grote tuin voor de gezinnen

Kavels Tichelrei, Gent

Kavels Meulesteedsesteenweg, Gent

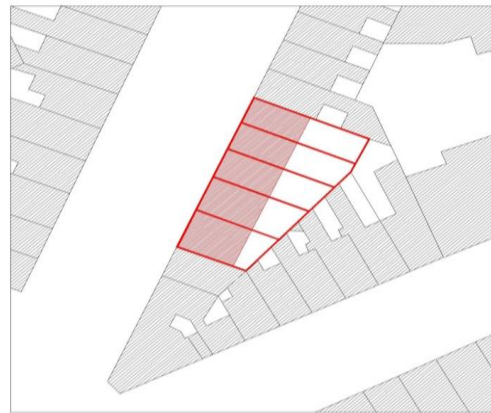
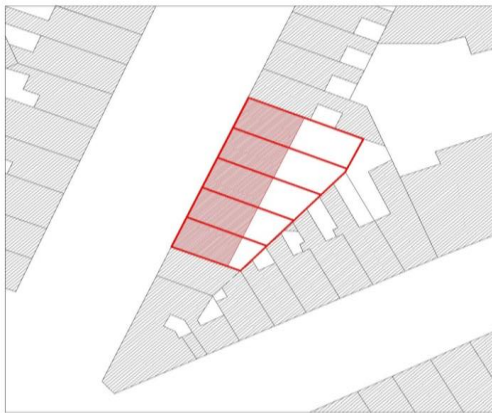
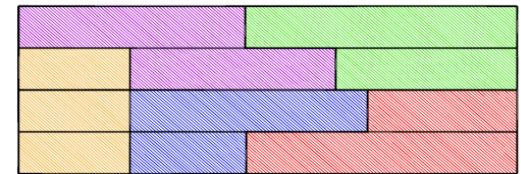
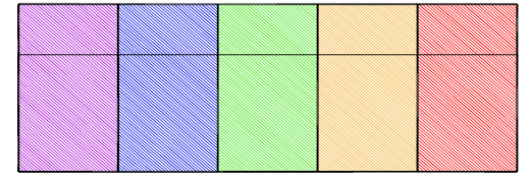
Tolhuislaan, Gent

Tolhuislaan, Gent

Horizontale opdeling van woonruimtes:

- Zoektocht naar een **groep** van 4-6 gezinnen
- Samenwonen of 'cohousing' – principes
- Bewonings- en realisatieverplichting
- Begeleiding sogent tot bouwaanvraag
- Sloop en bouw door bouwgroep zelf

Tolhuislaan, Gent

GROEPSVORMING

Inschrijvingsperiode van 4 maanden

Gedurende inschrijvingsperiode **infosessies**:

- algemene info omtrent samenhuizen en cohousing
- specifieke info project en voorwaarden

Tolhuislaan, Gent

GROEPSVORMING

Inschrijvingsperiode van 4 maanden: naast de infosessies ook een **5-tal begeleidingssessies** olv vzw Samenhuizen

- zowel voor reeds gevormde groepen als individueel geïnteresseerden die nog geen groep gevormd hadden
- specifieke sessies omtrent groepsvorming, aankoop via notaris, opmaak visienota en charter,....

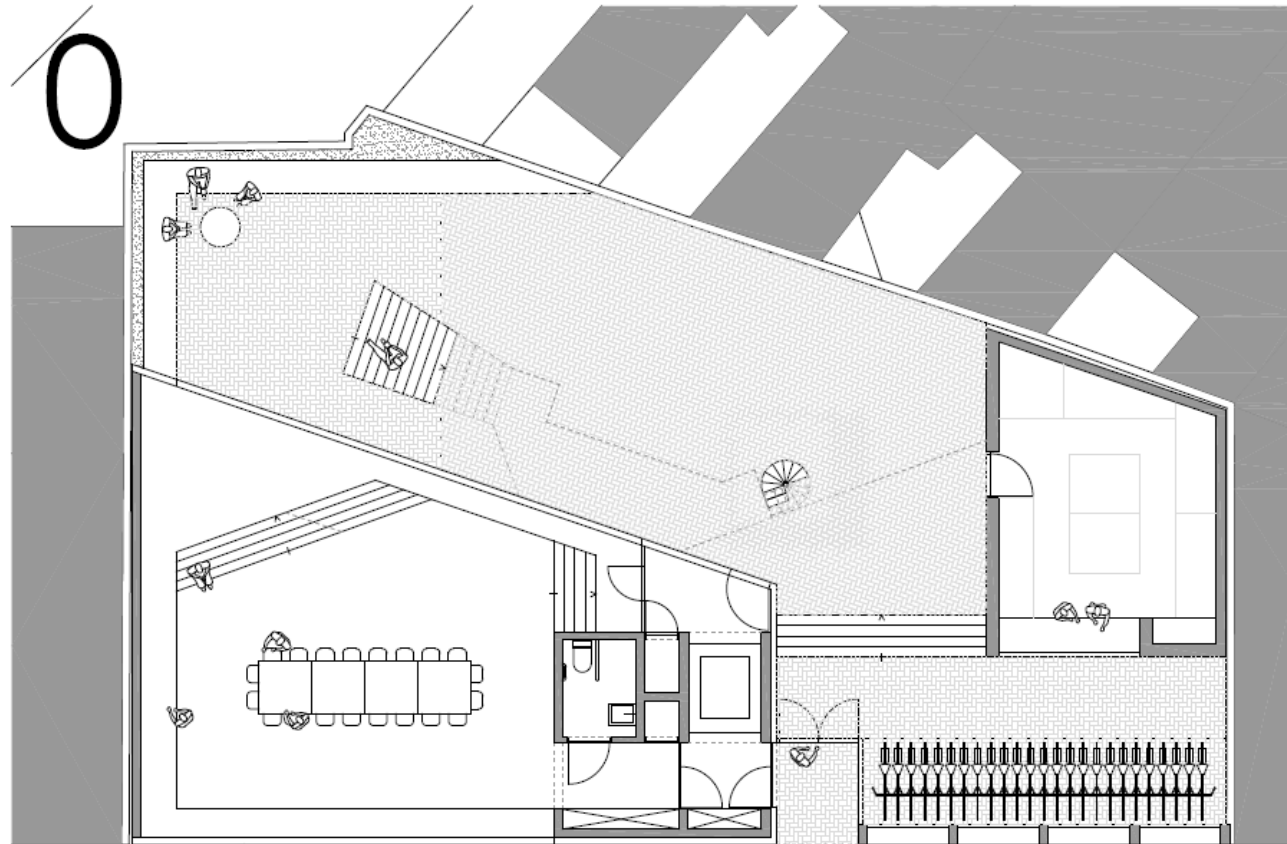
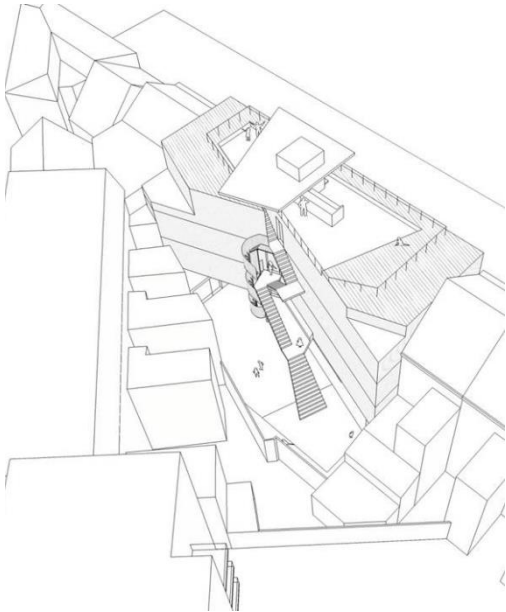
Tolhuislaan, Gent

TOLHUIZERS

- **Groep van 6 gezinnen:**
  - 4 jonge koppels met kindervwens
  - alleenstaande moeder met 2 puberende kinderen
  - alleenstaande vader met 2 volwassen en 2 kleine kinderen
- **Klemtonen visienota**
  - duurzaamheid en ecologische verantwoordelijkheid (laagenergie en beperkte ecologische voetafdruk)
  - autodelen (3 auto's voor 6 gezinnen)
  - openheid naar de buurt

Tolhuislaan, Gent

Tolhuislaan, Gent

Tolhuislaan, Gent

Tolhuislaan, Gent

Tolhuislaan, Gent

LESSONS LEARNED

- Cohousing ≠ betaalbaar wonen
- Losse geïnteresseerden vallen vaak af
- Gezinssamenstellingen wijzigen
- Intensief traject voor de groep
- Intensief traject voor de architect
architect nam rol begeleider op
- Datum aankoop van belang (ikv
verdeling units)

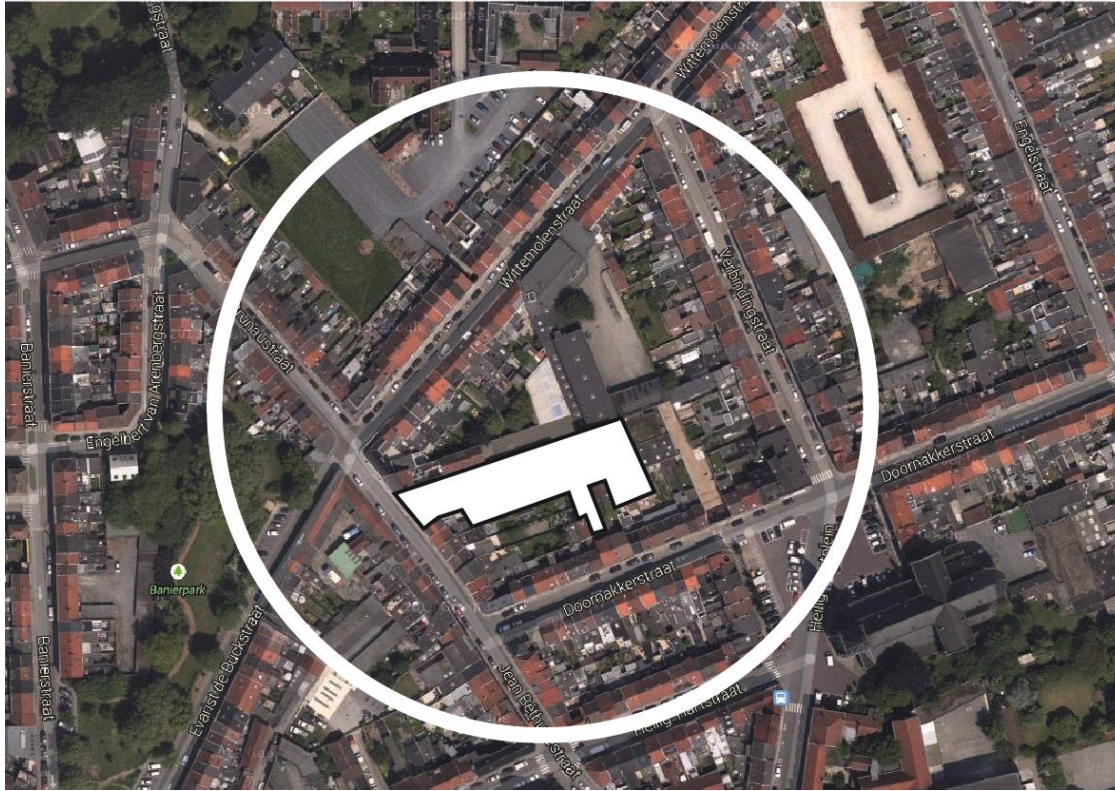

Tolhuislaan, Gent

FACTS & FIGURES

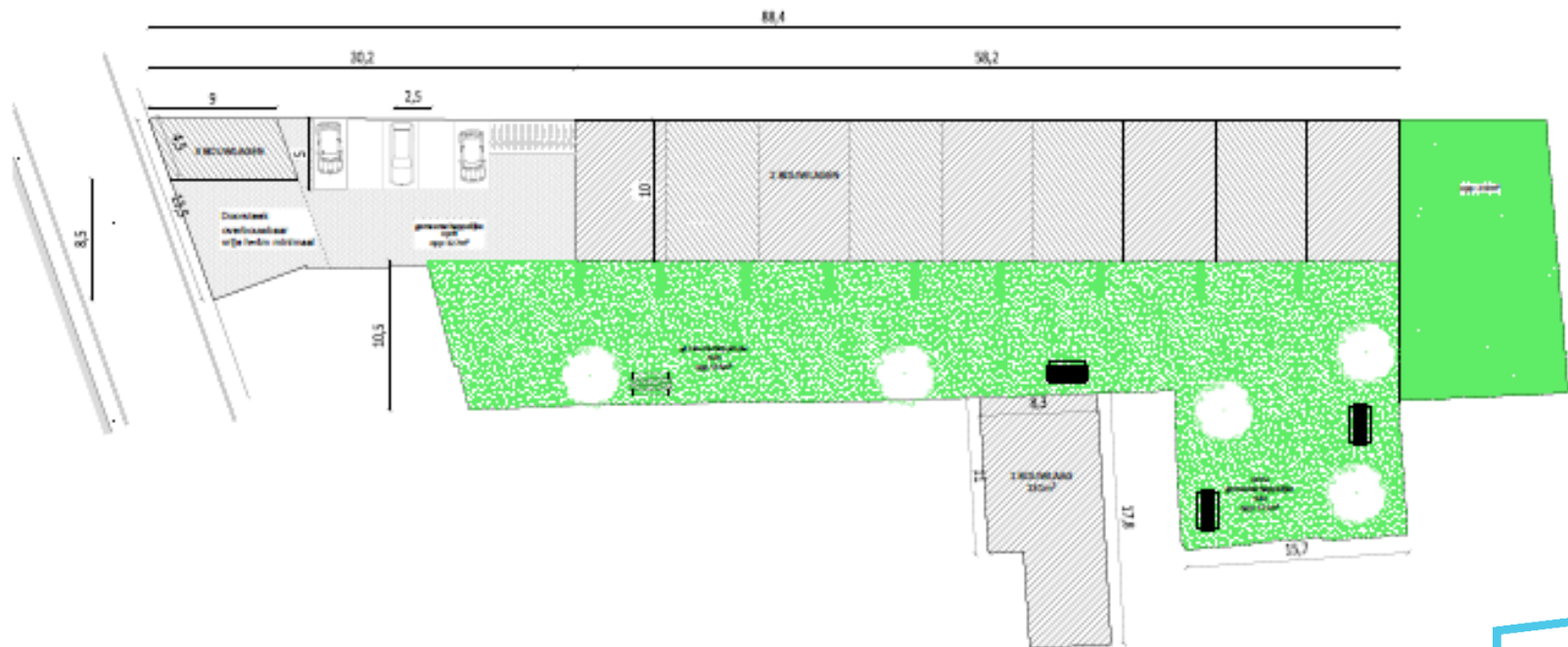
Adres:	Tolhuislaan Gent
Grondoppervlakte:	337 m ²
Vroegere bestemming:	5 verkrotte woningen
Nieuwe bestemming:	6 private woonunits + gemeenschappelijke delen
Gemeenschappelijk:	Tuin, fietsenberging, bergruimte, keuken en eetruimte, dakterras
Timing:	2012: oproep sogent 2013: compromis 2014: akte 2015: start werf 2017: eerste bewoning

Jean Bethunestraat, Gent

Jean Bethunestraat, Gent

- Aantal bouwlagen beperkt
- 5 parkeergelegenheden op terrein voor maximaal 11 woonunits
- Brandweer moet op terrein kunnen + keerbeweging maken

Jean Bethunestraat, Gent

FASERING

- Fase 1: keuze groep
  - * inschrijvingsperiode van +- 5 maanden
    - infosessies gedurende inschrijvingsperiode
  - * selectie op basis van in te dienen stukken door groepen:
    - visienota
    - financieel plan (sjabloon)
    - projectaanpak
  - * Keuze voor meest ambitieuze, doch realistische groep
- Fase 2: keuze architect
  - * architectuurwedstrijd op maat van de groep
  - * juridisch statuut vormen
  - * aankoop (compromis – akte)

Jean Bethunestraat, Gent

Twee indienende groepen:

GROEP JEAN

- Klemtoon op duurzaam bouwen: BEN woningen + collectieve energie
- Sociaal aspect: inclusie-wonen
- Hoogstaande architectuur
- Zelfredzame groep

GROEP SPORE

- Duurzaam bouwen: laagenergie woningen
- Sociaal aspect: open voor buurt
- Hoogstaande architectuur
- Professionele begeleiding

Jean Bethunestraat, Gent

Jean Bethunestraat, Gent

Jean Bethunestraat, Gent

Jean Bethunestraat, Gent

LESSONS LEARNED

- Bezwaar buren
- Vrije keuze architect (mits kwaliteitscontrole sogent) wordt gewaardeerd
- Intensief traject voor de groep
- Geen noodzaak voor begeleider (veel architecten in de groep)
- Datum aankoop van belang (ikv verdeling units)

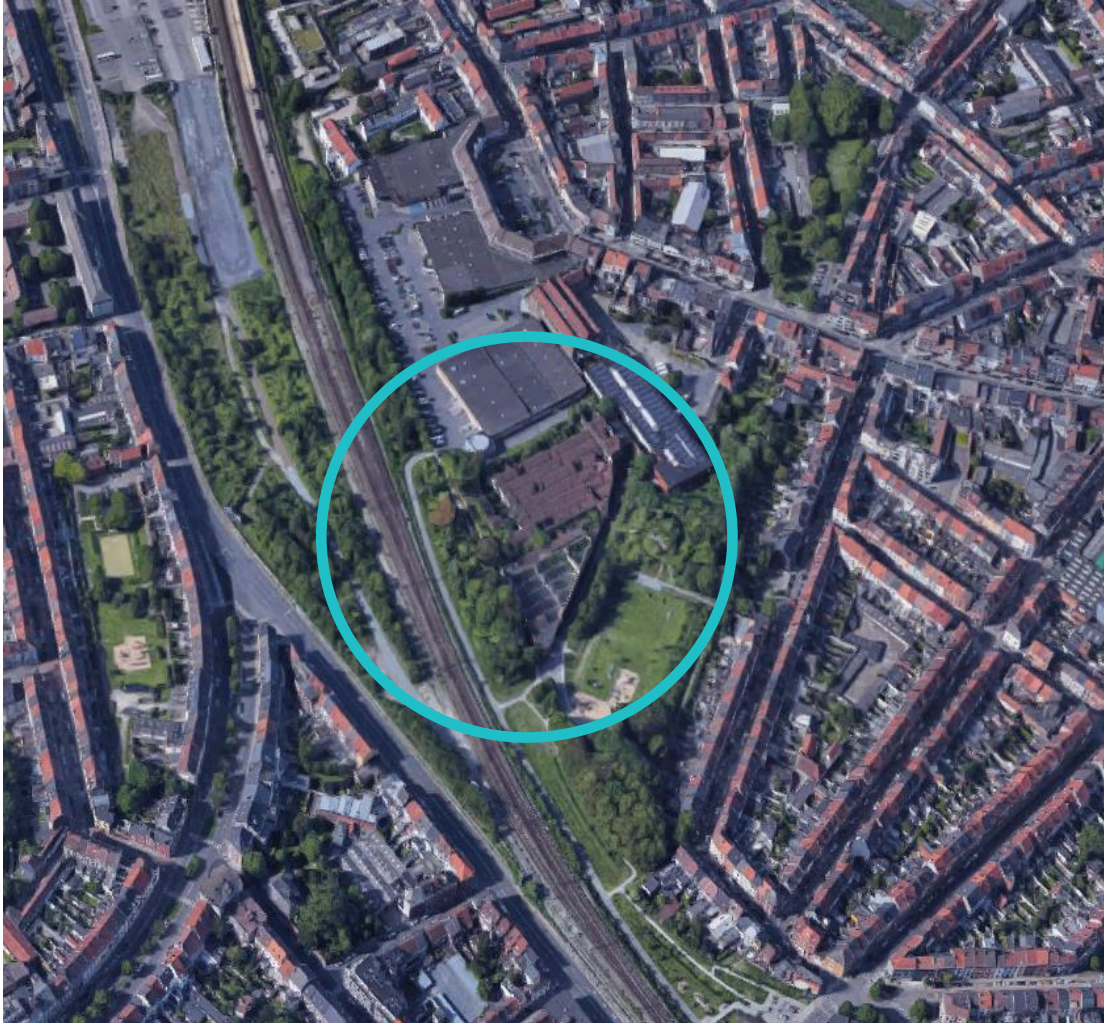

Jean Bethunestraat, Gent

FACTS & FIGURES

Adres:	Jean Béthunestraat 7-9, Sint-Amandsberg
Grondoppervlakte:	1.801 m ²
Vroegere bestemming:	oude champignonkwekerij
Nieuwe bestemming:	10 units, waarvan 1 unit voor inclusief wonen
Gemeenschappelijk:	Tuin, was- en bergruimte, keuken en eetruimte, werkatelier, kinderclubhuis,
Private units:	10 (1 inclusie-unit voor mensen met beperking)
Aantal bewoners:	19 volwassenen, 20 kinderen
Timing:	2014: oproep sogent 2015: architectuurwedstrijd 2017: compromis 2018: akte 2020: start werf 2022: oplevering & bewoning

Bijgaardehof, Gent

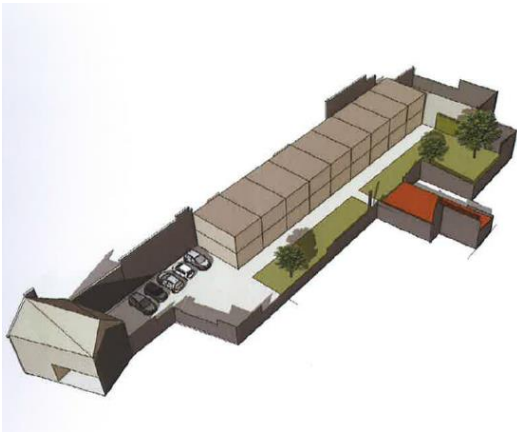

Bijgaardehof, Gent

Klassieke aanpak wordt omgedraaid

- Eerst op zoek naar geïnteresseerde groepen
- Nadien opmaak masterplan op maat

⇒ DOEL: co-collectief geheel te krijgen: elke cohousinggroep heeft ruimtes die ze binnen hun groep delen

Bijgaardehof, Gent

- Cohousingproject en buurtfuncties gezocht
- Zoveel mogelijk randvoorwaarden open gelaten
- Aankoop zowel mogelijk via klassieke verwerving als erfpachtformule
- Selectie op basis van motivatie, visie en aanpakmethodiek ook financiële draagkracht wordt nagekeken

OPROEP
KANDIDATEN GEZOCHT VOOR
COHOUSINGPROJECT EN BUURTFUNCTIES
BIJGAARDEHOF - SINT-AMANDSBERG

verkoop of erfpachtformule

- gunstige ligging:
  - unieke ligging in het Bijgaardepark
  - in onmiddellijke omgeving van winkels, scholen en openbaar vervoer
  - vlakbij Gent-Dampoort en Gentse binnenstad
  - ruimte voor 50 woonunits, cc. 5.000m² voor wonen, 2.000m² uitbreiding park
- randvoorwaarden:
  - zowel verkoop als erfpachtformule mogelijk
  - cohousingproject voor zowel gezinnen als senioren
  - kleinschalige buurtfuncties mogelijk
  - aandacht voor collectieve energie, duurzaamheid en zuinig wonen
  - inschrijven tot en met 16 november 2015

Stedenbouwkundige voorwaarden: Wg-Vg Gvw Gvkr Gdv

Meer informatie:
T. 09 269 69 00
www.sogent.be

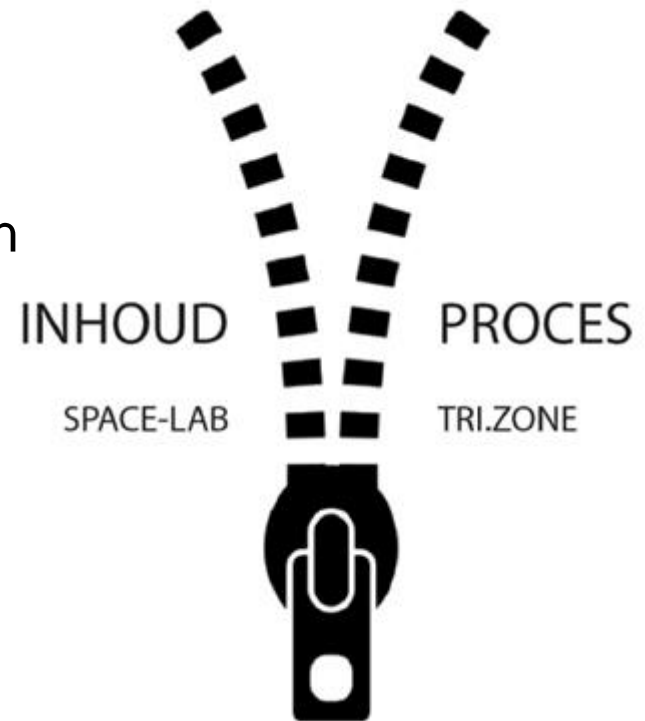

Bijgaardehof, Gent

Procesbegeleider

Taak:

- Proces structureren en begeleiden
- Methodieken aanreiken voor beslissingen in groep te nemen
- Zorgen dat elke groep gehoord wordt

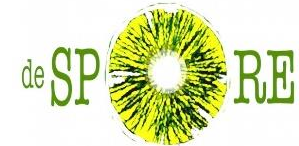
Bijgaardehof, Gent

De uiteindelijke groepen

3 BEWONERSGROEPEN

1 BUURTGERICHTE FUNCTIE

- Elke groep : eigen programma van eisen
- Eigen projectcoördinator
- Eigen verwachtingen
- Eigen budget

Bijgaardehof, Gent

Ontwerpteam

1 ONTWERPTEAM: laureaat van ontwerpwedstrijd uit 2009

- Architectuur / masterplan : Bogdan & VanBroeck
- Tuin- en landschap : LAND
- Stabiliteit : NEY
- Technieken en duurzaamheid : VK engineering

BOGDAN & VAN BROECK

LAND

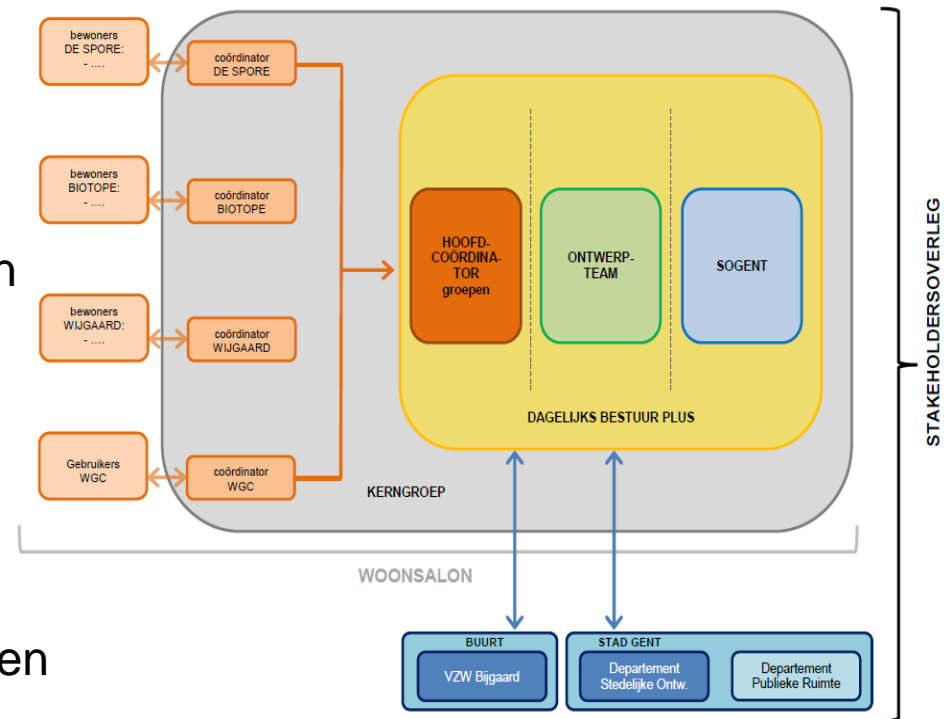
NEY
+PARTNERS

Bijgaardehof, Gent

Het proces

- Overlegstructuur (vastgelegd in afsprakennota's)
  - **Dagelijks bestuur** (plus) projectcoördinatie
    - Taak: opvolging van het gehele project / proces
  - **Kerngroep**
    - Taak: op elkaar afstemmen van de verschillende betrokken groepen, inhoudelijke beslissingen nemen
  - **Woonsalon**
    - Taak: informeren, terugkoppelen, inspireren en voorbeelden aandragen
    - + digitaal uitwisselingsplatform
    - + themagroepen

Bijgaardehof, Gent

Het proces

0 – hoe nemen we beslissingen + taakverdeling en afspraken

A – inventariseren van de verschillende individuele dromen
wat is het PVE van elke groep?

B – aanzet voor een gemeenschappelijke droom
wat kunnen we delen over alle groepen heen?

C – van gemeenschappelijke droom naar plan
vertaling van bovenstaande in een gedragen plan

D – van plan naar vergunning
vertaling van plan naar volwaardig master- en beeldkwaliteitsplan

E – van vergunning naar eigendom
opmaak aankoopovereenkomst

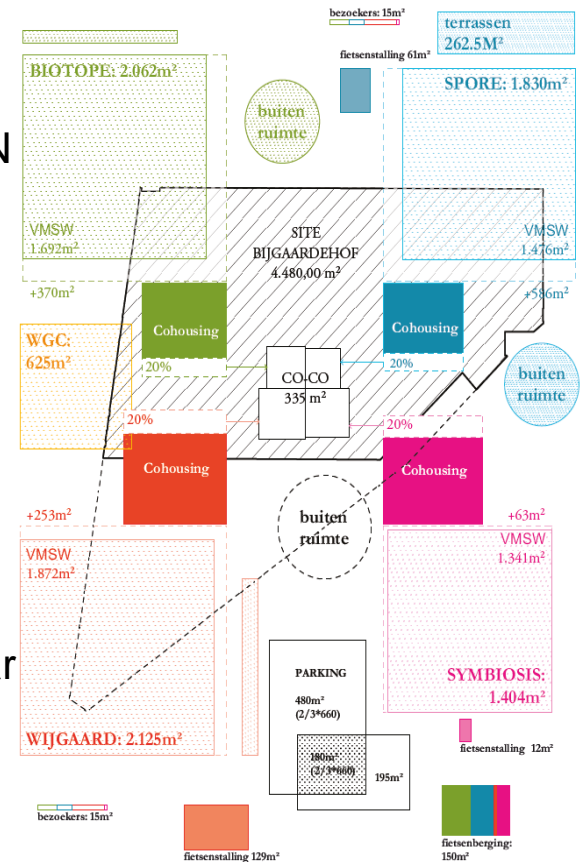
Parallel aan dit proces -> GROEPSVORMING !

Bijgaardehof, Gent

Het proces

A – INVENTARISEREN VAN DE INDIVIDUELE DROMEN

- Programma van eisen
  - Opgesteld door elke groep individueel
  - Vragenlijst per groep
  - Bilaterale gesprekken met elke groep
  - Digitale enquête (in te vullen door elke bewoner)
  - Woonsalon : terugkoppeling resultaten en feedback
  - Huiswerk per groep – themakaarten (issues waar standpunt onduidelijk bleef)
- Programma van eisen = optelsom van de verwachtingen per groep
  - Zowel in harde cijfers (m²) als in doelstellingen (bv duurzaam, sociaal, ..)

Bijgaardehof, Gent

Het proces

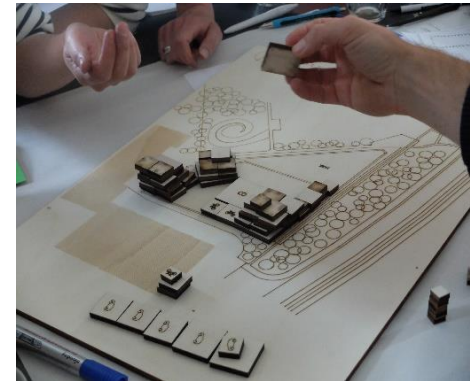
B – NAAR EEN GEDEELDE DROOM

- Wat kan je delen op co-co niveau ?
- Hoe kom je tot gezamenlijk uitgangspunt (masterplan)
- Met ruimte voor individuele eigenheid / eigenheid van elke groep

- Lezingen
- Studiereis Nederland
- Input bewonersgroepen
- Blokjesoefening
- Huiswerk

...

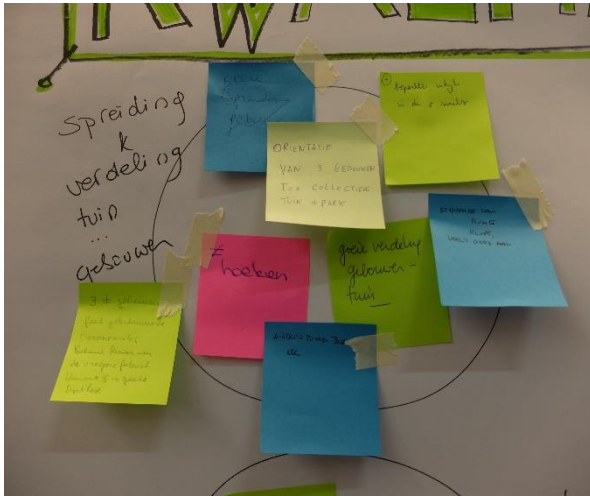
Verwerking en feedback input
Terugkoppeling

Bijgaardehof, Gent

Het proces

B – NAAR EEN GEDEELDE DROOM

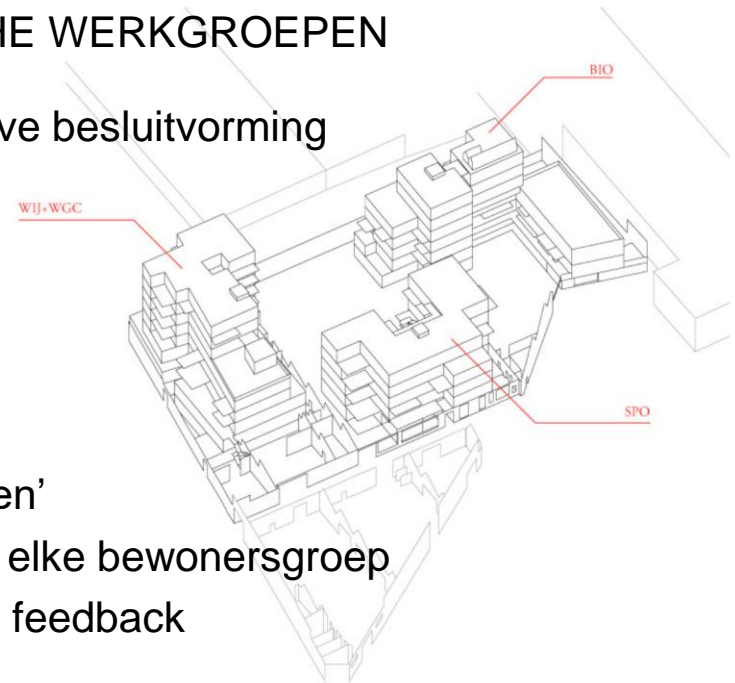

Bijgaardehof, Gent

Het proces

C – VAN DROOM NAAR PLAN

- Uitbreiding overlegstructuur : **THEMATISCHE WERKGROEPEN**
  - Over de groepen heen – ifv co-collectieve besluitvorming
  - Focussen op specifiek thema
    - MOBILITEIT
    - DUURZAAMHEID
    - JURIDISCH - FINANCIIEEL
    - BUURT en CO-CO
  - Aan de hand van verschillende ‘stellingen’
  - Besluitvorming voorbereiden voor AV in elke bewonersgroep
  - Presentatie resultaten op woonsalons + feedback

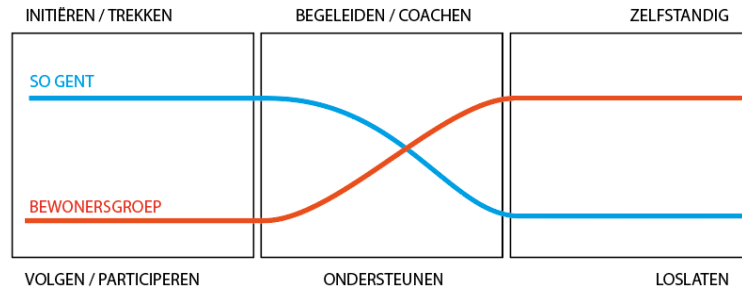

Bijgaardehof, Gent

Het proces

D / E – VAN PLAN NAAR EIGENDOM / VERGUNNING

- Werken met koopoptie, akte pas na vergunning
- Veranderende rol Sogent / bewonersgroep

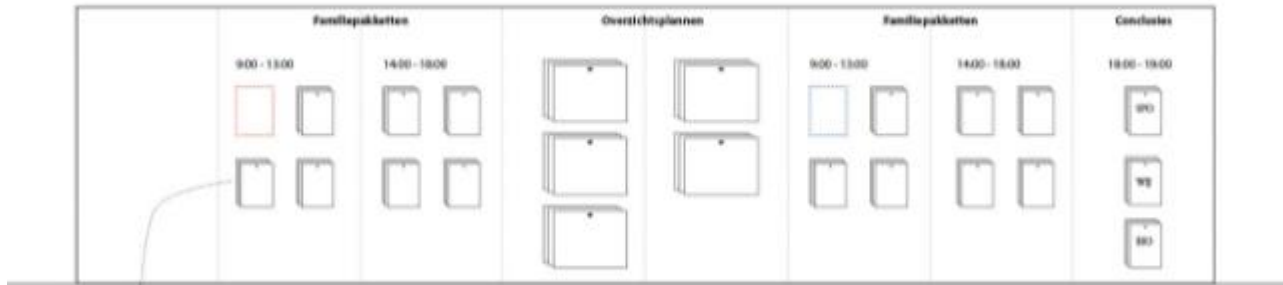

- Architectenovereenkomst tussen Ontwerpteam en de bewonersgroepen ondertekend
- Aankoopovereenkomst tussen sogent en bewonersgroepen ondertekend
- Andere / nieuwe verantwoordelijkheden : andere / nieuwe overlegstructuur !

Bijgaardehof, Gent

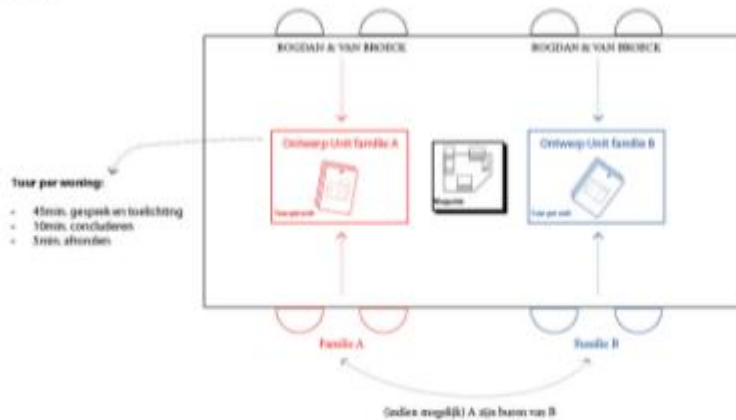

Bijgaardehof, Gent

Familiepakketten

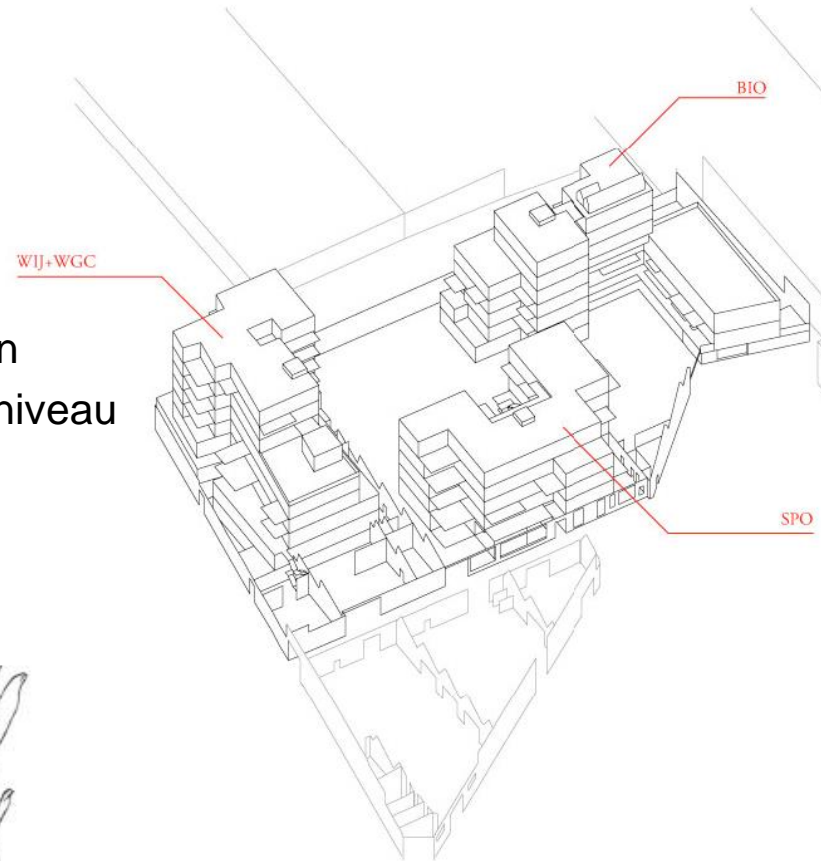
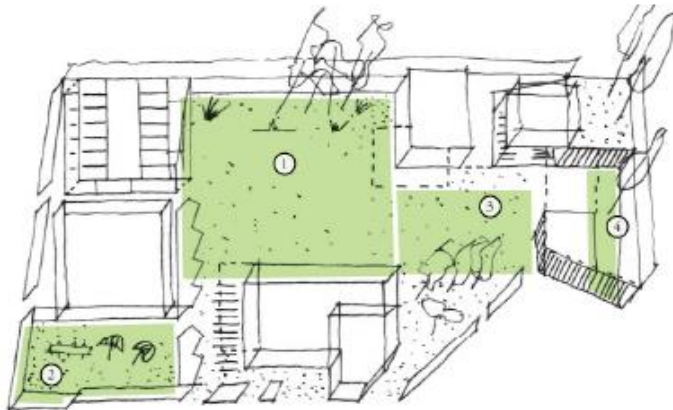
- Woonwensen
- Plan uit op schaal 1 : 100

Bijgaardehof, Gent

Het project

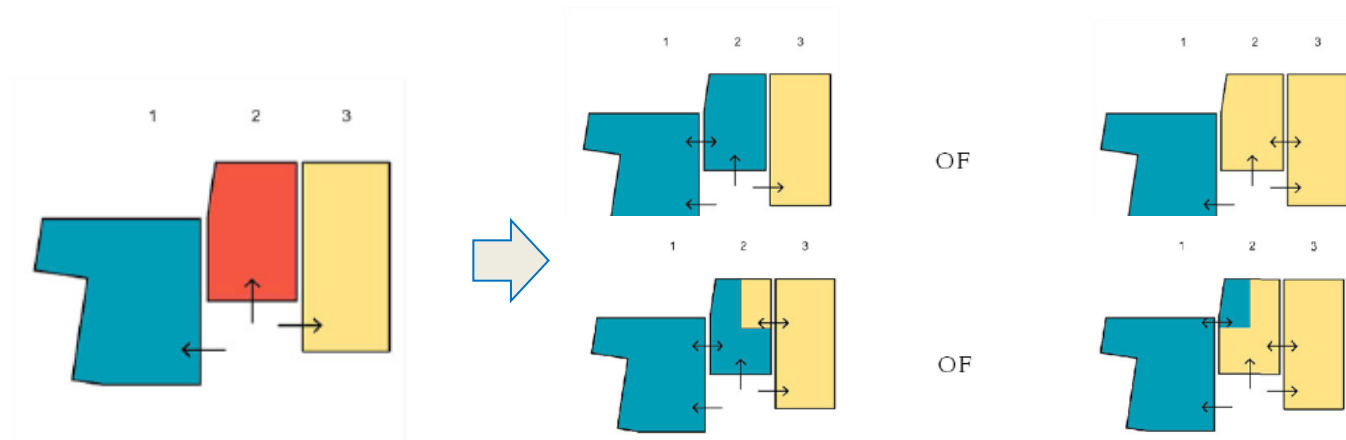
- KRACHTLIJNEN
  - 59 woningen + wijkgezondheidscentrum
  - Parkeerbehoefte: beperkt tot 24 plaatsen
  - Binnentuin op collectief en co-collectief niveau
  - Belang van daken en terrassen als gemeenschappelijke ruimte
  - Behoud van de muren en eventueel staalstructuur

Bijgaardehof, Gent

Het project

- SPECIFIEKE ELEMENTEN
  - Woon-werk combinaties (vb Wijgaard)
  - Inclusie unit in deel Biotope voor vluchtelingen gefinancierd door wooncoop
  - Collectieve energie via BEO-veld
  - Nog in te richten 'wild-card' bij bewoning
  - Flex woningen in deel Wijgaard

Bijgaardehof, Gent

Bijgaardehof, Gent

Bijgaardehof, Gent

Stand van zaken

- Akte verleden in augustus 2019

Bijgaardehof, Gent

Stand van zaken

- Bouwwerken gestart in oktober 2019 met externe werf-begeleider
- Groepen zijn volwaardige opdrachtgevers:
Elke groep eigen processtructuur (Algemene vergadering, werkgroepen)
Overkoepelend een raad van bestuur met afgevaardigde(n) van elke groep met mandaat

Bijgaardehof, Gent

Stand van zaken

- Oplevering gepland begin 2022

Bijgaardehof, Gent

Tijdslijn ontwerpproces Bijgaardehof

Leerpunten

- Ondersteuning is cruciaal
  - Groepsbegeleiding voor het nemen van beslissingen - onafhankelijkheid
  - Juridisch: welke structuur per groep, welke structuur overkoepelend
  - Inhoudelijk: mobiliteit, energie, bodem,...
- Informatie is cruciaal – risico's beperken of in kaart brengen
  - Naar kostenplaatje
  - Naar informatie over de site
  - Duidelijke verslaggeving en eenduidige vastlegging van afspraken
  - Beter teveel terugkoppelen dan te weinig
  - Minimaal zorgen voor heldere en toegankelijke informatie voor iedereen
  - Én mogelijkheid voorzien om snel toegang te krijgen tot verdieping (getrapte communicatie).

Leerpunten

- Het collectieve denken moet tijd krijgen
  - Wildcard : als nog in te vullen ruimte – overgang naar de buurt
- Betaalbaarheid blijft belangrijk
  - Gemeenschappelijke kosten en studies hebben ook een kostprijs
  - Vergelijk m² prijs met klassieke appartementen
- Spanningsveld tussen wat reeds vastgelegd is en waar veel vrijheden zijn
  - Grote bezorgdheid in eerste instantie rond opgelegde ontwerpteam
  - Het moeten beslissen over én structuren én ruimtelijke zaken én mobiliteit én energie én .... zorgt voor keuzestress
- Intensiteit van overleg op verschillende niveaus is zeer intensief
  - Combinatie van co-co en co niveau resulteert in ontzettend veel vergaderingen !
  - Balanceren en afwegen (wat primeert : Tijd of gedragenheid ?)

Leerpunten

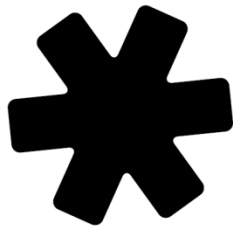
- Afweging tussen volledig participatief traject en traject in eigen regie
Elk heeft zijn voor- en nadelen
Elk heeft zijn doelgroep
- Sowieso intensief traject voor overheden
Best zoveel mogelijk info op voorhand uitklaren
Veel tijd gaat naar informeren en draagvlak creëren
- Nu ook veel cohousingprojecten in private ontwikkelingen
(Oude Dokken, ontwikkeling Fabiolalaan, ...)

PAUZE

Stel alvast uw vragen (+ spreker) in de chat.

Vragen met komen eerst aan bod

3. Wat kunnen we leren van de aanpak in Leuven?

Betaalbaar wonen op waardige grond

Projectoproepen AGSL

- Betaalbaar wonen door uitsluiting speculatie:
  - Grond langdurig in erfpacht geven (canon is vastgelegd)
  - Bakstenen: eigendomsplicht (en bewoningsplicht)
- Labo-projecten: Innovatieve woonvormen en/of bijzondere woonnoden ondersteunen

De Sijs

Geldenaaksebaan, Heverlee

PIVO
VLAAMS-BRABANT

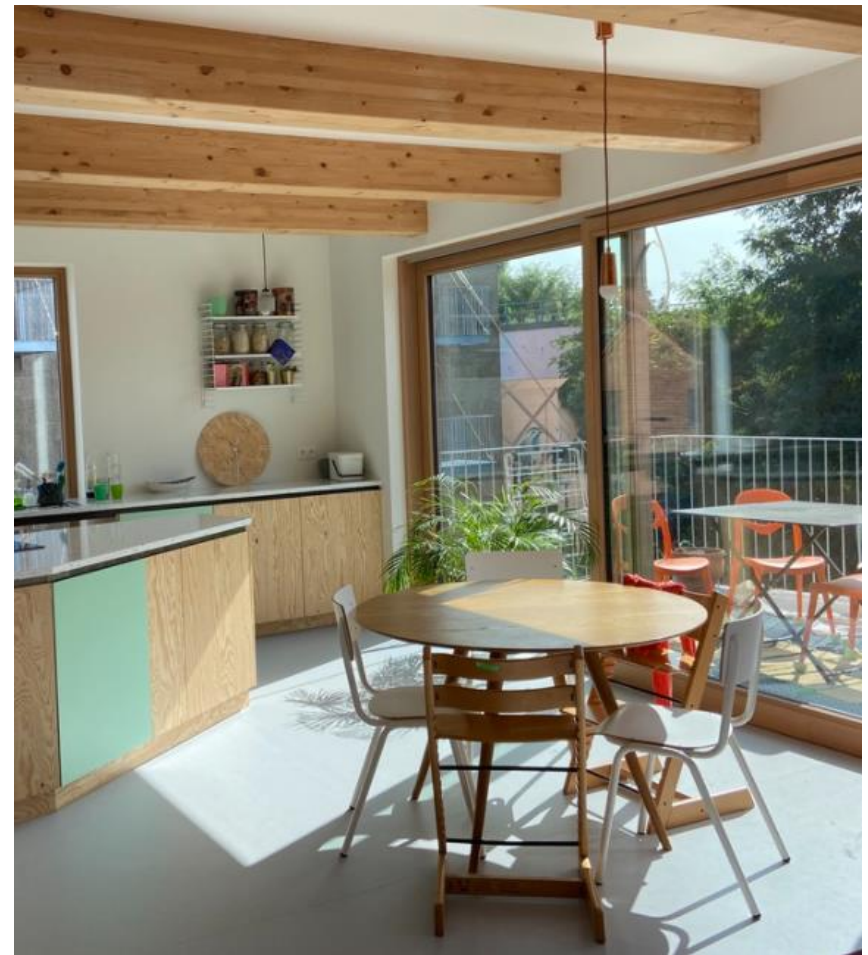
De Sijs

- Eigenaar grond: AGSL
- Bouwheer: cohousing groep De Sijs
- Partners:
  - Bond Beter Leefmilieu
  - Samenhuizen vzw
  - Provinciaal steunpunt duurzaam bouwen
- Doel: gemeenschappelijk eco-woonproject

De Sijs

- Geldenaaksebaan, Heverlee
- 12 appartementen (tussen 55m² en 111m²)
- Common house met keuken, eetruimte, living, polyvalente ruimte, wassalon en atelier

De Sijs

- Traject

2015:

Januari: lancering oproep –
infomomenten

Maart: kandidaatstelling

Oktober: toewijzing aan De Sijs

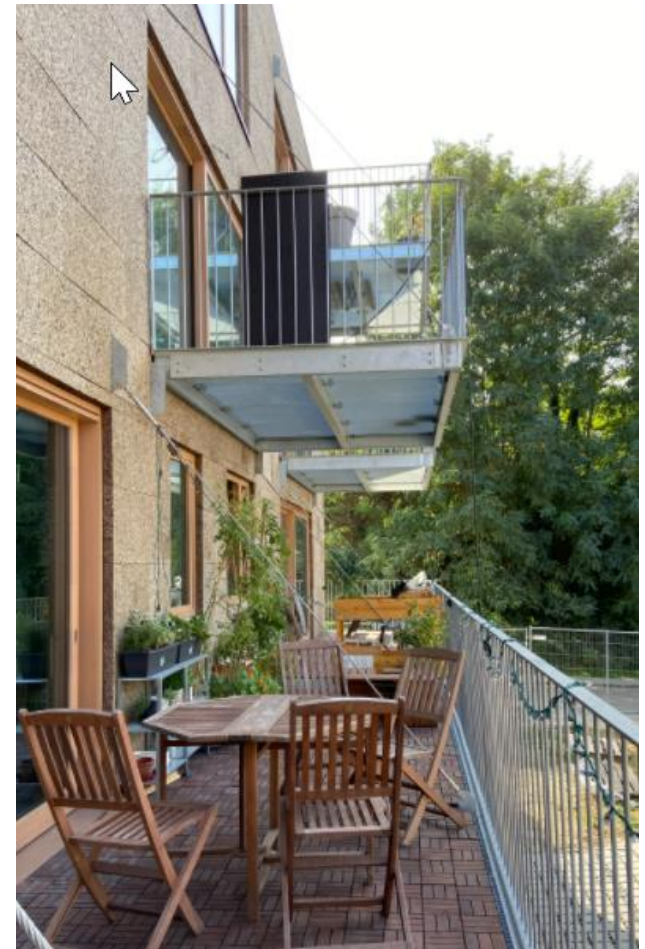
2016:

Ondertekening onderhandse
overeenkomst

...

2020:

Oplevering project

De Sijs

- **Uitdagingen:**
  - Grondwaterstand
  - Historisch hoekpand
  - Beperkte oppervlakte appartementen
  - Parkeernorm

De Boomgaard

Wilselsesteenweg, Kessel-Lo

PIVO
VLAAMS-BRABANT

De Boomgaard

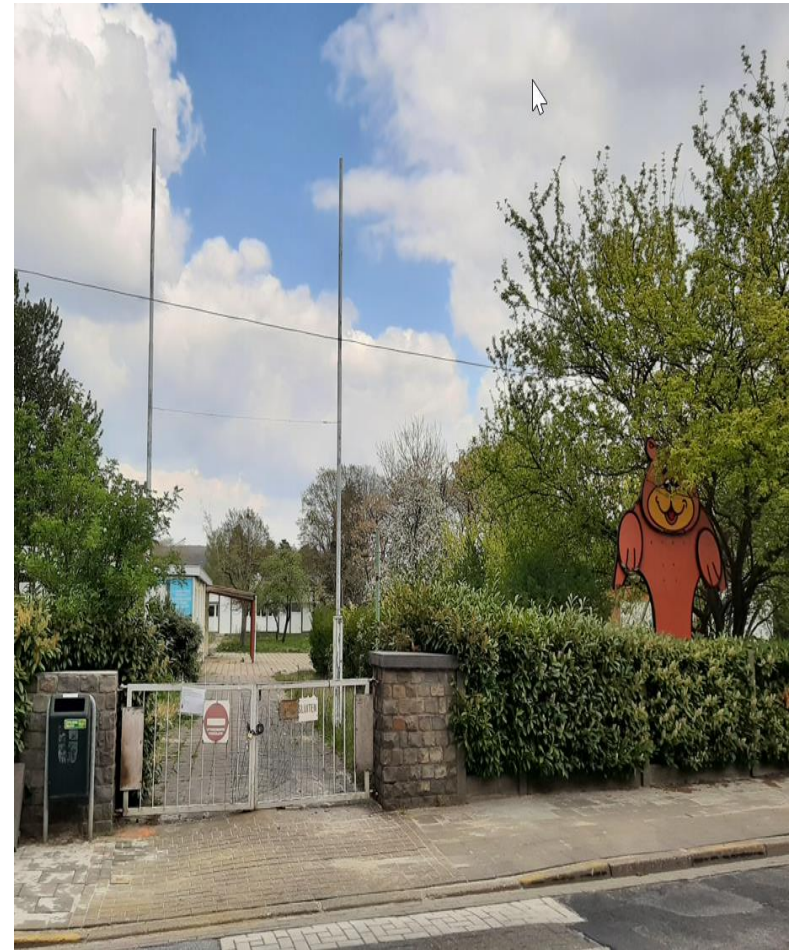
- Eigenaar grond: AGSL
- Bouwheer: nog te bepalen
- Doel: collectief woonproject met sociaal oogmerk

De Boomgaard

- Wilselsesteenweg,
Kessel-Lo
- Minimum 12 (Fase I + II)
- 3 kernwaarden:
  - sociale insteek
  - architecturale /
stedenbouwkundige
meerwaarde
  - meerwaarde voor de
buurt

De Boomgaard

- Beoogd traject

2021:

Mei: lancering oproep – infomomenten

Juni: kandidaatstelling

December: toewijzing aan kandidaat X

2022:

Ondertekening onderhandse overeenkomst

...

2027:

Deadline oplevering project fase 1

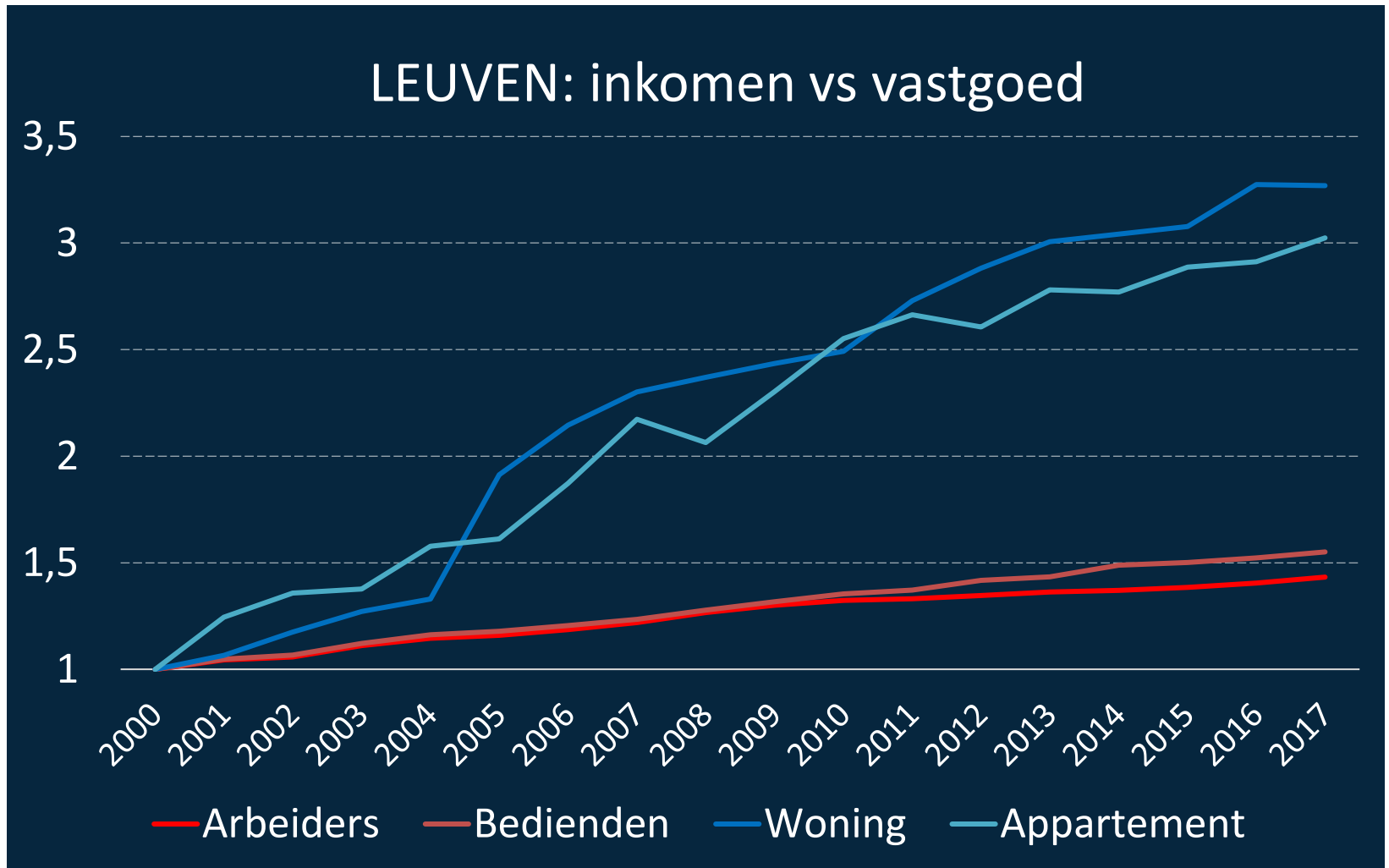

De Boomgaard

- Uitdagingen:
  - Fasering
  - RUP voorschriften
  - Parkeernorm

Vastgoedmarkt in Leuven

Vastgoedmarkt in Leuven

Vastgoedmarkt in Leuven

**Woningen in studentenstad
alweer fors duurder: prijs voor
duurste straat gaat naar...**

Leuven is en blijft de duurste stad om in te wonen. — © MDT

Het CLT-model

Bernie looks at us,

CLT Leuven

Grondwettelijke recht op wonen:

Artikel 23, 23° 'recht op een behoorlijke huisvesting'

Woningen verschaffen **EN** bewoners versterken

Grond   ≠ investeringsproduct
                              = gemeenschappelijk goed

Een goede woning

van goede kwaliteit
betaalbaar
duurzaam

draagt bij aan

gezondheid
welzijn
ontwikkelingskansen

Haalbaarheidsstudie

Lies Corneillie – Schepen wonen, gelijke kansen en mondiaal beleid

Marc Bauwens – AGSL

Sarah Tresignie – AGSL

Michael Ryckewaert – Cosmopolis / VUB

Geert De Pauw – CLTB

Laura Baets – CLTB / CLTG

Linde Smits – VUB

Klankbordgroep

* Commissie wonen / dienst bouwen en wonen / schepen van wonen / wijkmanagement / samenleving / ruimtelijk en duurzaamheidsbeleid / college burgemeesters en schepenen / dienst verordeningen) / ...

Haalbaarheidsstudie

Inhoudstabel

- Wat is een CLT?
- Belang van een CLT in Leuven
- **Initiële keuzes** bij de oprichting
  - Doelpubliek
  - Prijszetting en woontypologie
  - Herverkoopformule
  - Juridische constructie
  - Organisatievorm
  - Financiering
- Opstart CLT in Leuven

Doelgroepenonderzoek

Secundaire data-analyse

Doelgroepenonderzoek op basis van inkomensgegevens

Potentiële doelgroep groottes met verschillende inkomensgrenzen

Data: Statbel, VMSW, AGSL

Enquêtes

'Marktonderzoek' over de CLT bij Leuvenaars

Digitaal en fysiek in buurtcentra

156 geldige respondenten

Potentiële bewoners

Diepte-interviews

Semigestructureerde vragen over doelgroep, gemeenschap en organisatiestructuur

1 met lokale overheid,

8 met middenveldorganisaties

- 4 welvaart & sociaal

- 4 bouw & ontwikkeling

Doelgroepenonderzoek

MISSING MIDDLE – Q3
bovengrens sociale huur

Toewijsreglement obv te bepalen criteria:

Inkomensgrens

Gezinssamenstelling

Binding met Leuven

Nog geen eigendom

Mogelijkheid tot het verkrijgen van een lening

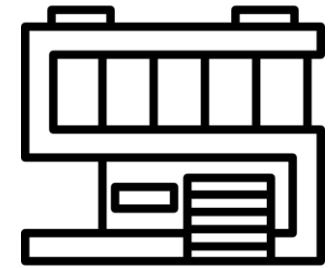
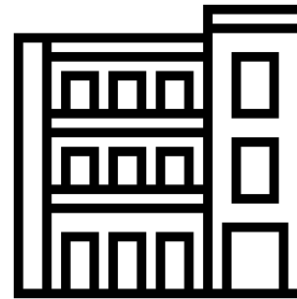
...

Doelgroepenonderzoek

<< MISSING
MIDDLE >>

€

Sociale
woning

€ € €

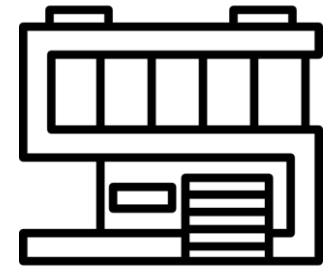
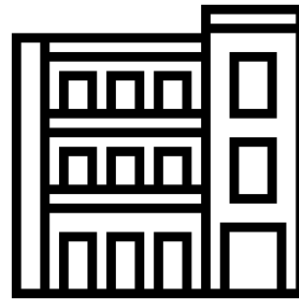
Marktwaaarde

€ € € €

Luxe
vastgoed

Doelgroepenonderzoek

€
Sociale
woning

€ €
Betaalbaar /
CLT

€ € €
Marktwaaarde

€ € € €
Luxevastgoed

Doelgroepenonderzoek

Kost	€	€ €	€ € €
Kapitaalsopbouw	-	€ €	€ € €
Meerwaarde	-	€	€ € €
Eigenaarschap	-	Ja	Ja

Huren

Woning kopen
'Huren' van de grond

Kopen

Horizontale eigendomssplitsing

Recht van opstal voor 30 jaar

- + Voorkooprecht voor de CLT
- + Beperking op de wederverkoopprijs
- + Hernieuwingsclausule
- + Erfenis recht

Vraag van de hypotheekverlener: Onderpand in volle eigendom te hypothekeren, tussenkomst van de grondeigenaar is vereist.

Toewijzingseisen

(onder voorbehoud)

Goed gebruik van de woning

Behoud van kwaliteit en integriteit van de woning

Lening kunnen aangaan

Reeds # jaar gedomicilieerd in Leuven zijn

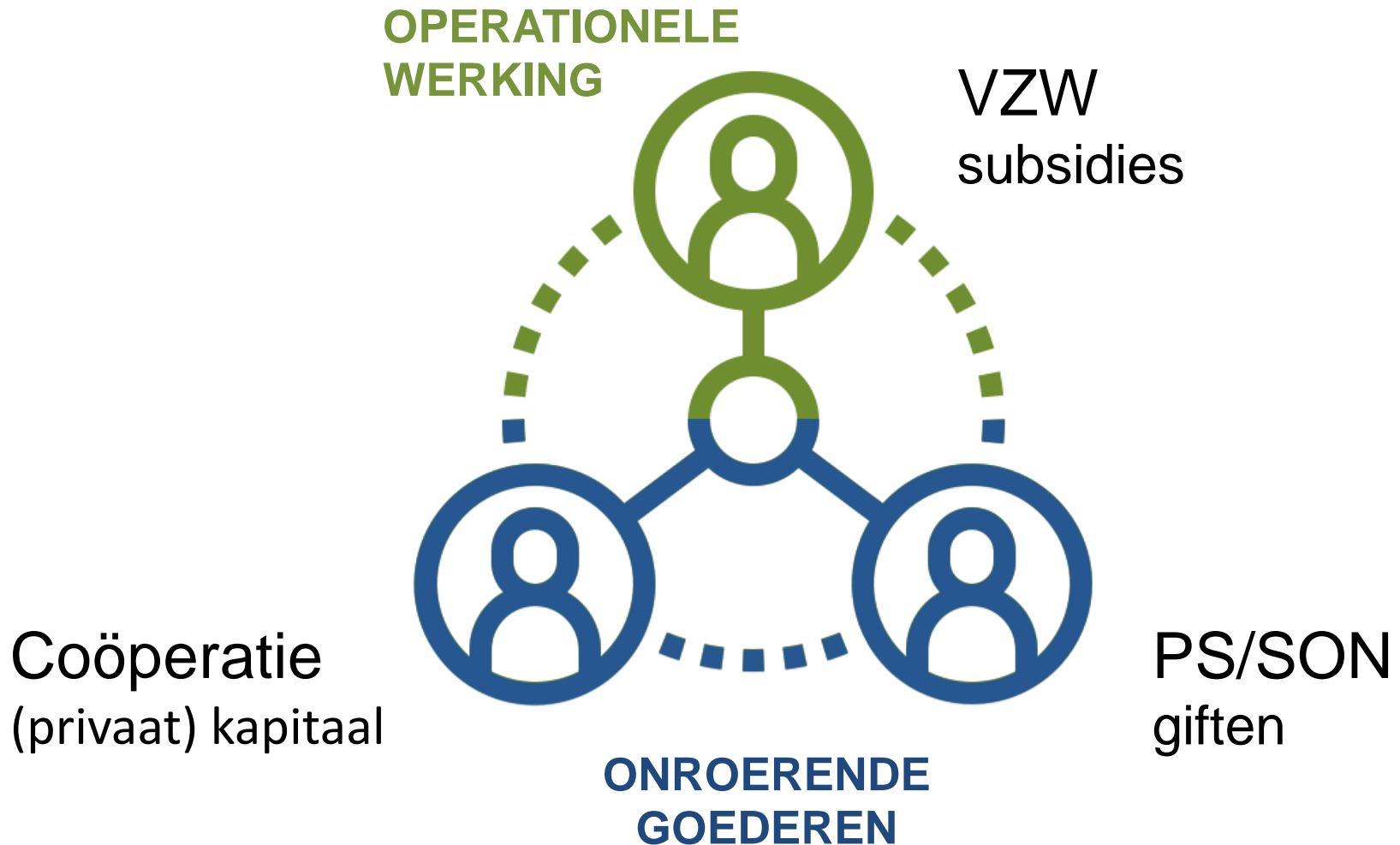
Inkomensgrens sociale huurwoning

Meerderjarig

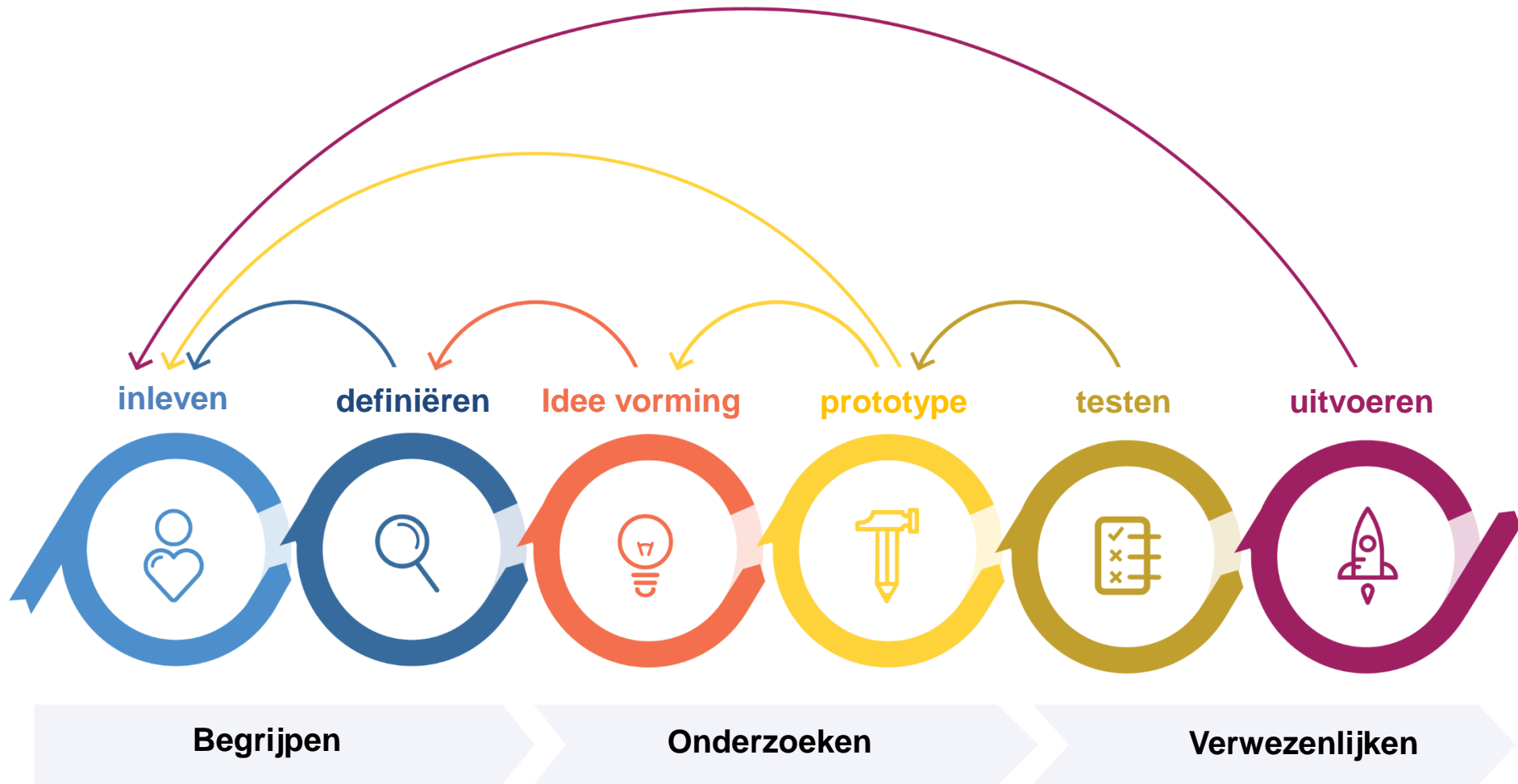
Nog geen volle eigenaar

Organisatievorm & financiering

Iteratief proces

Project Klein Rijssel FII

Project Klein Rijsel FII

Projectzone: Bruto grondoppervlakte	2.450 m²
• GRIJS: Zone met gemengde bestemming	575 m²
• GROEN: Groenzone	330 m²
• GEEL: Wonen en tuinen	1.545 m²

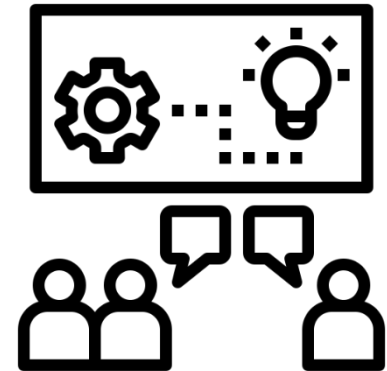
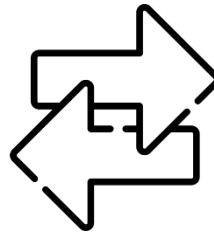
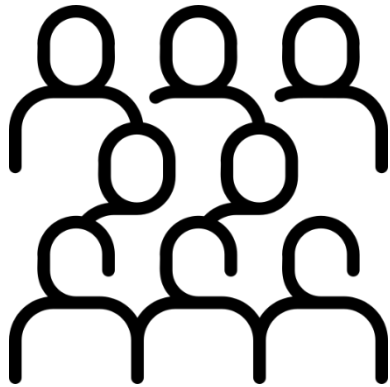
Project Klein Rijsel FII

Projectzone: Bruto grondoppervlakte	2.450 m²
• GRIJS: Zone met gemengde bestemming	575 m²
• GROEN: Groenzone	330 m²
• GEEL: Wonen en tuinen	1.545 m²

Oprichting CLT

Volksvergaderingen
Volkstafels

Participatietraject
Workshops

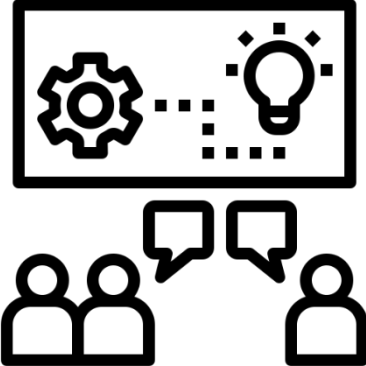
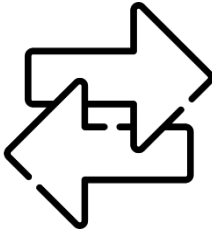
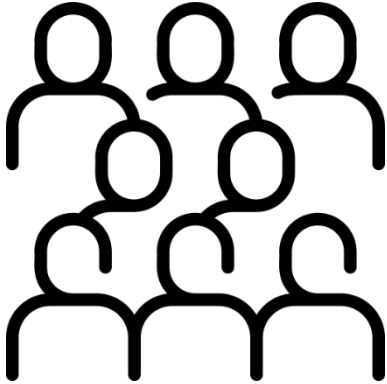
Alle toekomstige bewoners

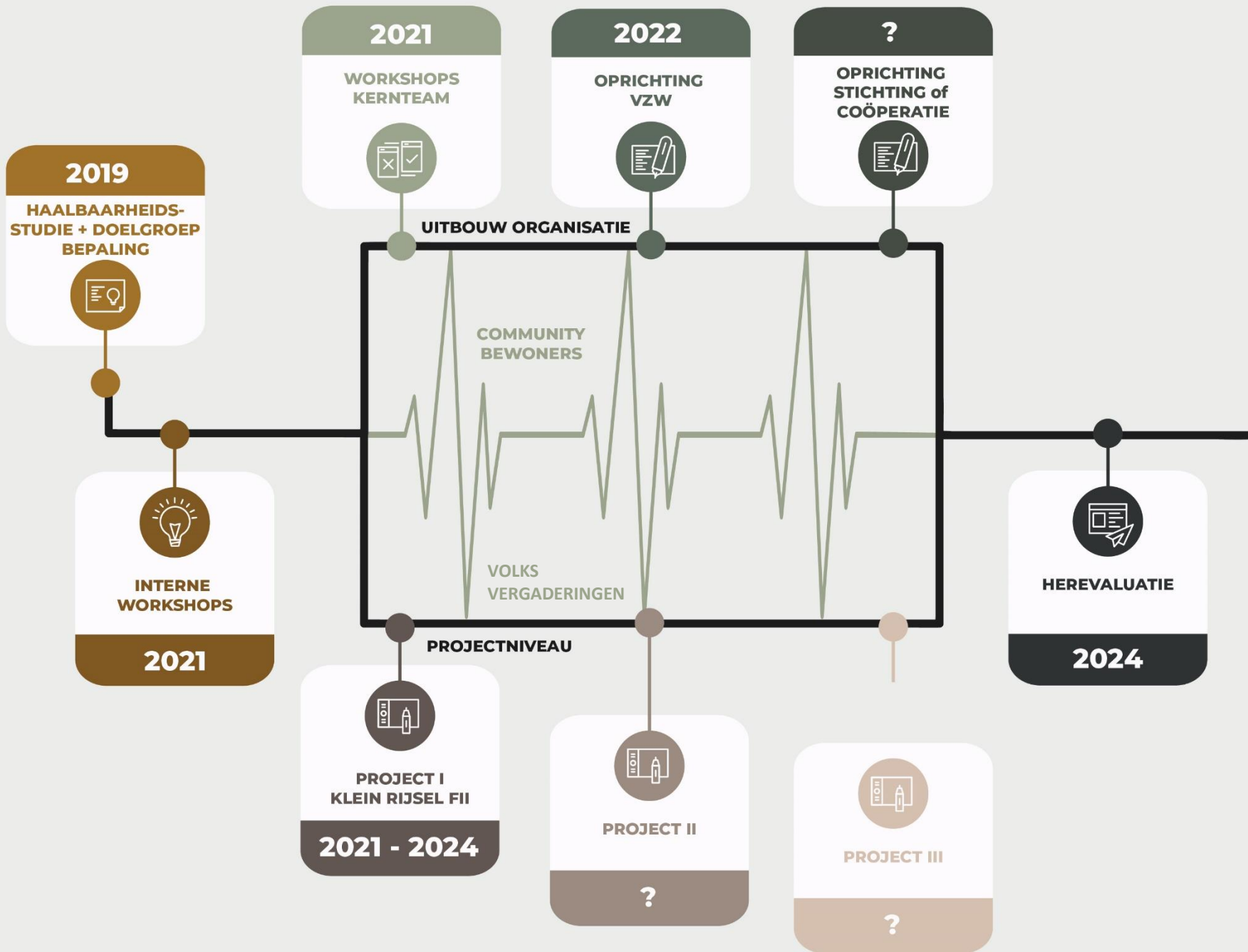
Volksvertegenwoordigers
+ Beleid
+ Organisaties

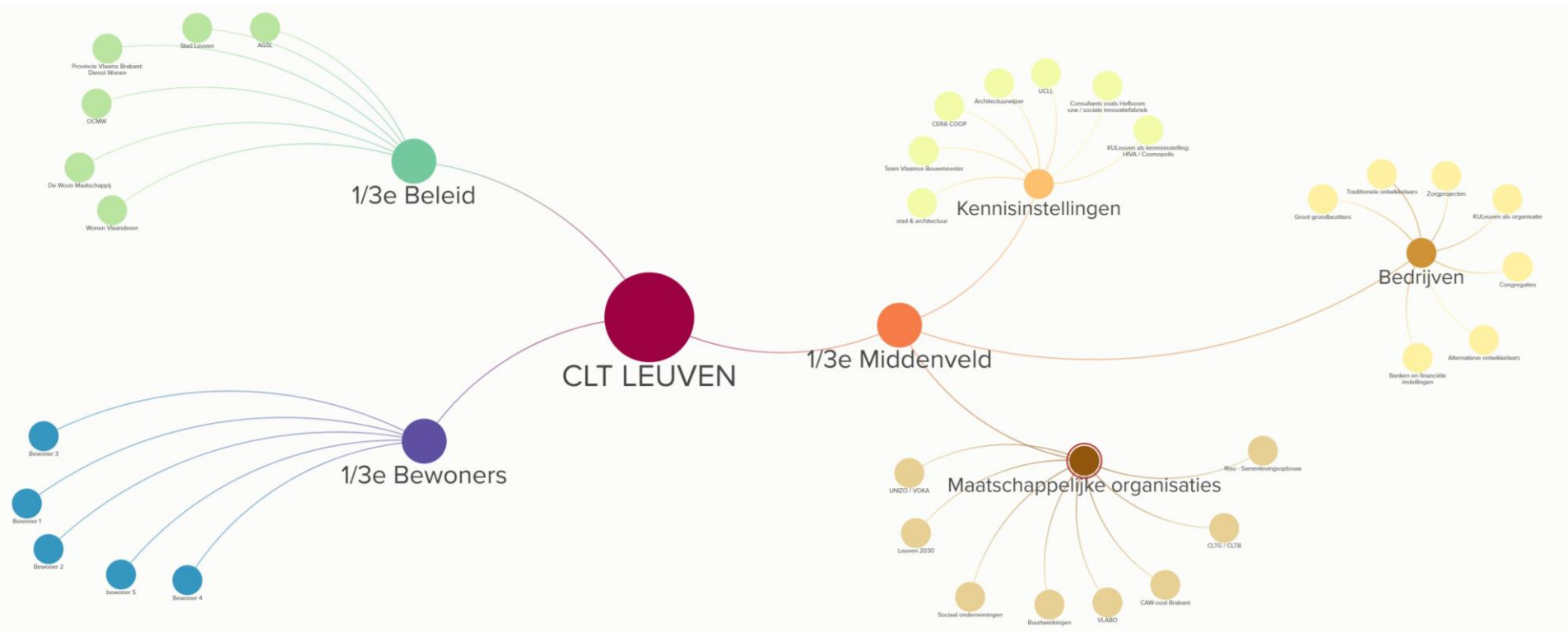

Oprichting CLT

Stakeholder analyse

Normen en waarden

TRANSFORMATIE BHAG

HOE

Van grond los... on common ground
 on common ground
 Neutraliseren v/d marktwerking
 Tussen haer n lipen
 Keep je wang hure de grond
 spreek de grond

Verandering op de vastgoedmarkt
 Eigenaarschap
 grondverandering > speculatie
 op waarde grond - rechtvaardigheid

De levenswijze beta...
 Eye wong op waarde grond

DOEL-BHAG

10 strikte taken om mee te starten

ROLMODEL -BHAG

Radical verspreiden
 Als B
 Omgevingsruimte ontwikkelen
 sturisten v/d VG waarde
 verduurzamen ...

IMPACT-BHAG

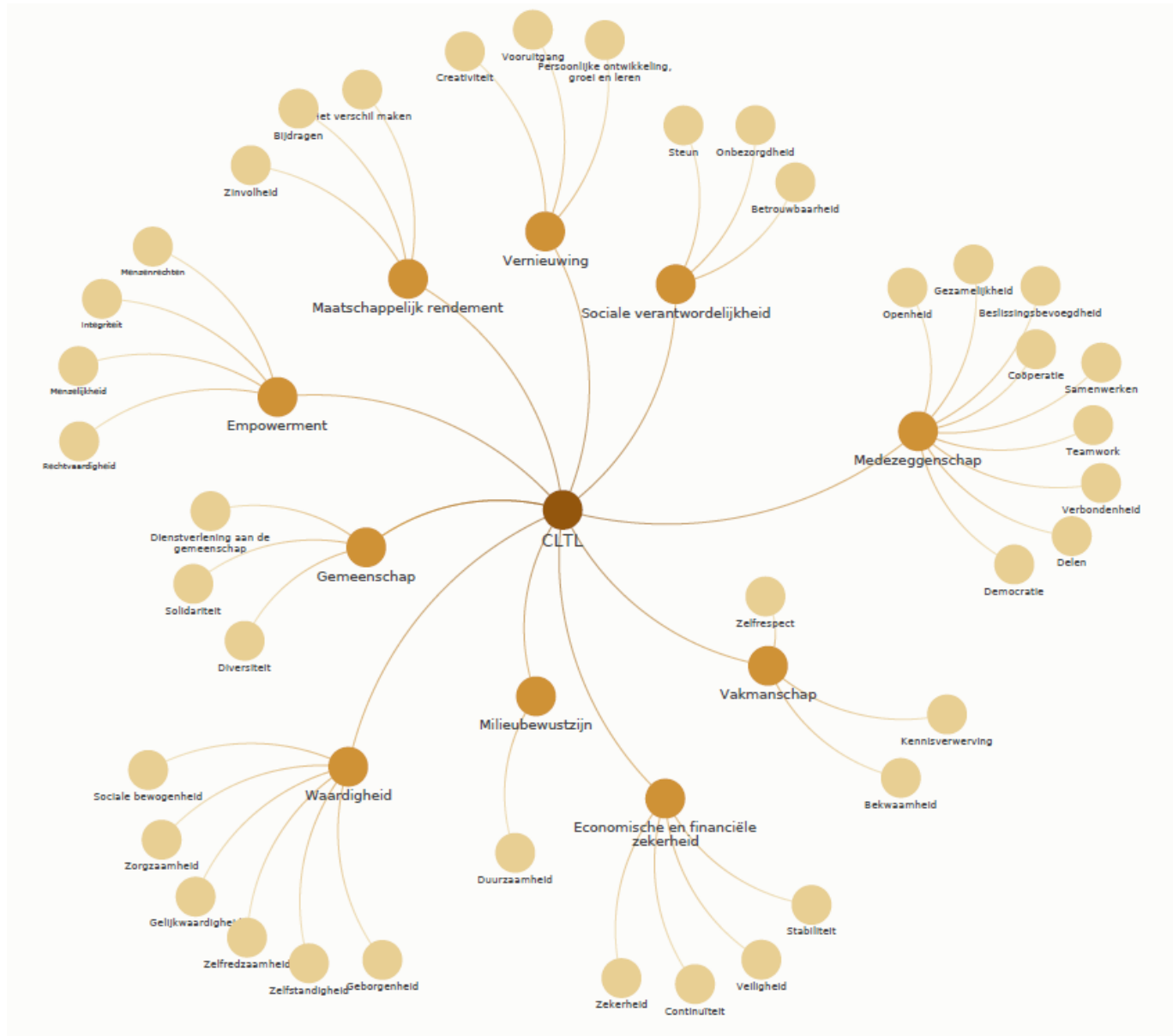
Power to the people
 participatie
 Huisje thille

Mensen kan en beken om in leven op een waarde name te bouwen

Grand # gureld v/d cultuur = gureld v/d kinderen
 Waanzekerheid beken

The image shows a workspace with several sheets of paper and sticky notes. The top-left sheet is titled 'TRANSFORMATIE BHAG' and contains a circular diagram with the word 'HOE' in the center, surrounded by four shapes (triangle, square, circle, diamond). Below it are handwritten notes about market changes and ownership. The bottom-left sheet is titled 'DOEL-BHAG' and features a bar chart with four bars of increasing height, followed by some circular diagrams and text about starting with 10 strict tasks. The top-right sheet is titled 'ROLMODEL -BHAG' and has a simple drawing of a person with a red triangle on their chest. The bottom-right sheet is titled 'IMPACT-BHAG' and includes a drawing of a hand with a lightning bolt and a smiley face, along with text about 'Power to the people' and 'Huisje thille'. In the center, there is a drawing of a heart held in a hand, and several yellow sticky notes are scattered around. At the bottom center, there is a printed grid with columns and rows, possibly a checklist or a data table. A blue laptop is partially visible on the right side of the desk.

Normen en waarden

Community Land Trust Leuven

Betaalbaar wonen op gemeenschapsgrond

Edit Page

Share Page

COMMUNITY LAND TRUST

MAAKT BETAALBAAR WONEN MOGELIJK

HAL5 | MAANDAG 13.12.2021 | 19u

INFOAVOND

Bewerken

Community Land Trust Leuven

Groep (Privé) · 14 leden

Lid geworden

+ Uitnodigen

+32 496 56 40 27

www.agsl.be/community-land-trust-leuven

Hanne.verstreken@leuven.be or clt@leuven.be

<https://www.linkedin.com/company/community-land-trust-leuven>

<https://www.facebook.com/groups/communitylandtrustleuven>

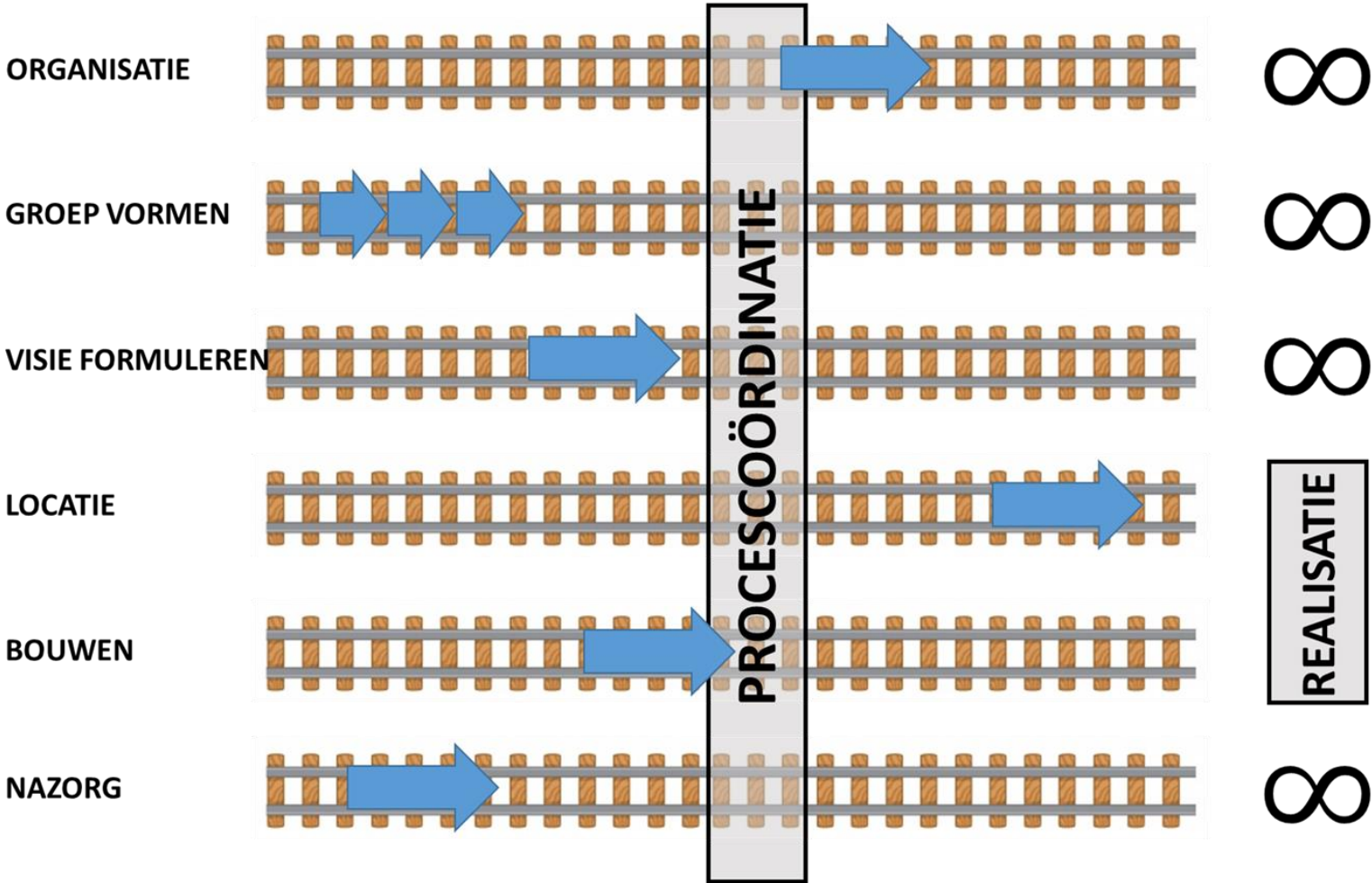

5. Wat kunnen we leren voor sociaal cohousen, Turnhout?

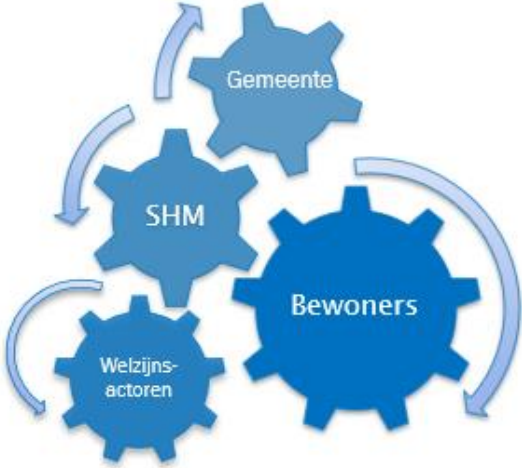
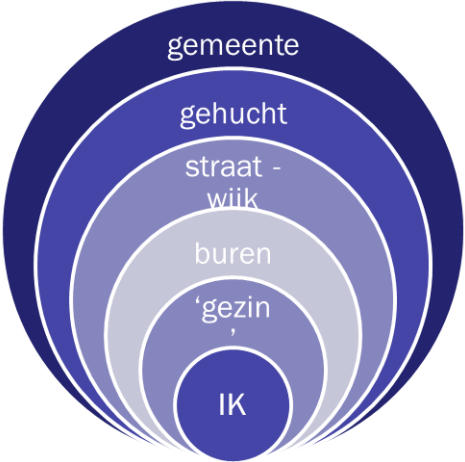
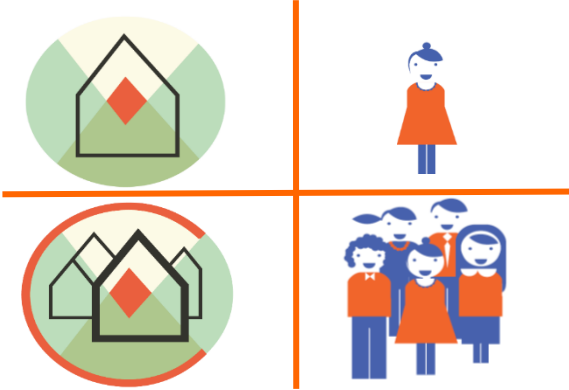
Een cohousing project valt of staat met de groep

Aanpak DE ARK

organisatie

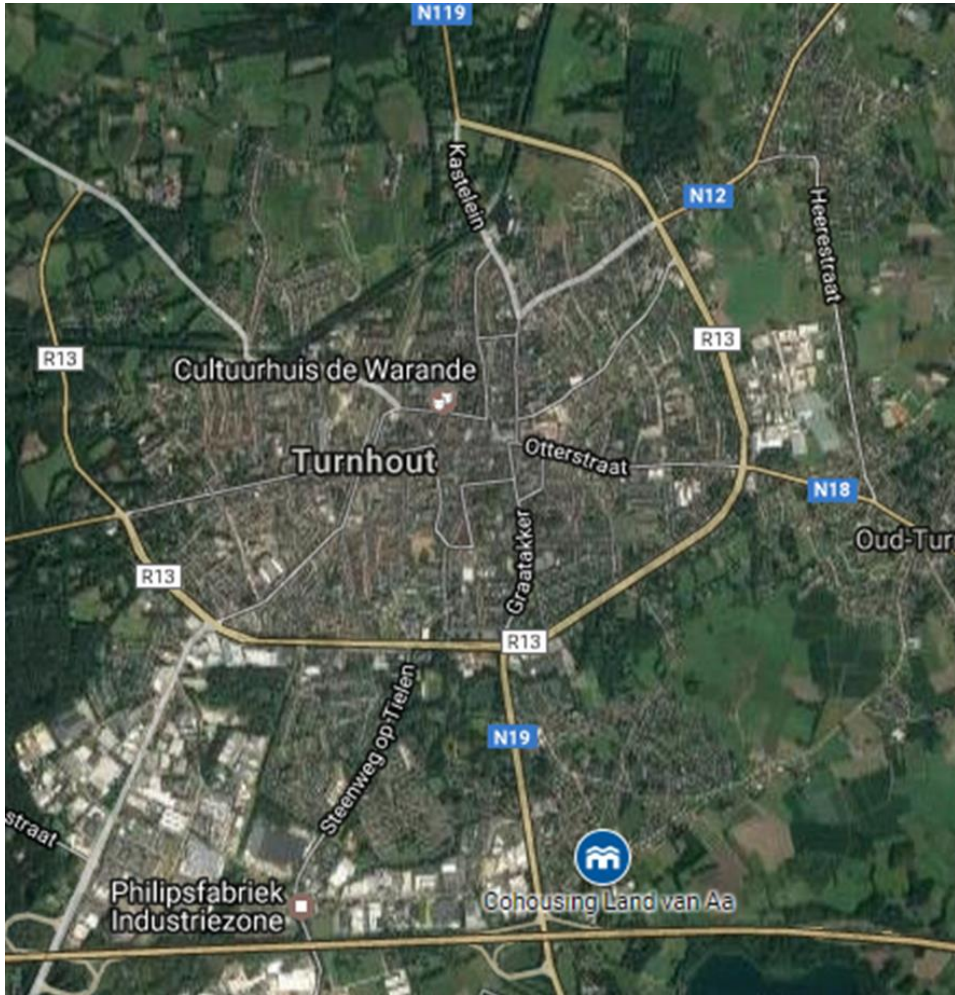
organisatie

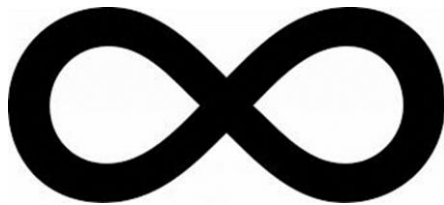
WIJ SAMEN is beter dan IK ALLEEN

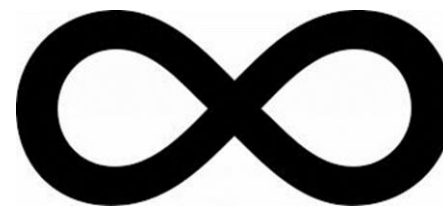
locatie

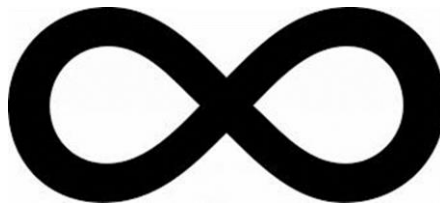
Groep vormen

Groep vormen

Groep vormen

Visie vormen

CHARTER

ALGEMEEN

DE ARK wil op de site Schorvoort een co-housingproject realiseren.

De site Schorvoort is gelegen op fietsafstand van de stadskern, en is vlot bereikbaar met het openbaar vervoer. De site ligt in de stadsrand en wordt omringd door verschillende woonwijken. Maar ook groen is vlakbij. De site zelf wordt doorsneden door de Schorvoortloop en even verder zuidwaarts start een groot open landbouwgebied (Waterheide).

Gemeenschappelijk wonen heeft vele voordelen. Een praktische meerwaarde omdat je voorzieningen deelt met medebewoners. Een economisch voordeel omdat je kosten deelt. Een ecologisch voordeel omdat je compacter woont, energie spaart, klimaatneutraal woont en er groen en open ruimte overblijft.

DE ARK initieert dit project maar werkt hiervoor van begin af aan samen met de potentiële toekomstige bewoners in een participatief proces. Co-productie is hierbij essentieel om zo goed mogelijk te voldoen aan de wensen en behoeften van de potentiële bewoners

DOEL

We willen een intergenerationeel co-housingproject realiseren waar jong en oud zich thuis kan voelen, een eigen woonplek vinden en gemeenschappelijk voorzieningen delen, die we gezamenlijk beheren.

We willen een co-housingproject realiseren, met een mix van betaalbare grotere en kleinere woningen. Met kwaliteitsvolle huur- en koopwoningen, op maat van de bewoners.

We willen levenslang wonen met aandacht en 'zorg' voor elkaar. De woningen en de woonomgeving zijn basistoegankelijk en eventueel aanpasbaar voor iedereen.

We willen ecologisch en compact wonen vanuit een mens- en milieuvriendelijke inspiratie. We streven naar een zo ecologisch mogelijke wijk met energiezuinige woningen. En dit in functie van de beschikbare technologie en de financiële haalbaarheid.

Ieder draagt naar eigen vermogen zijn of haar steentje bij. We gaan met elkaar om in een open en op een respectvolle manier.

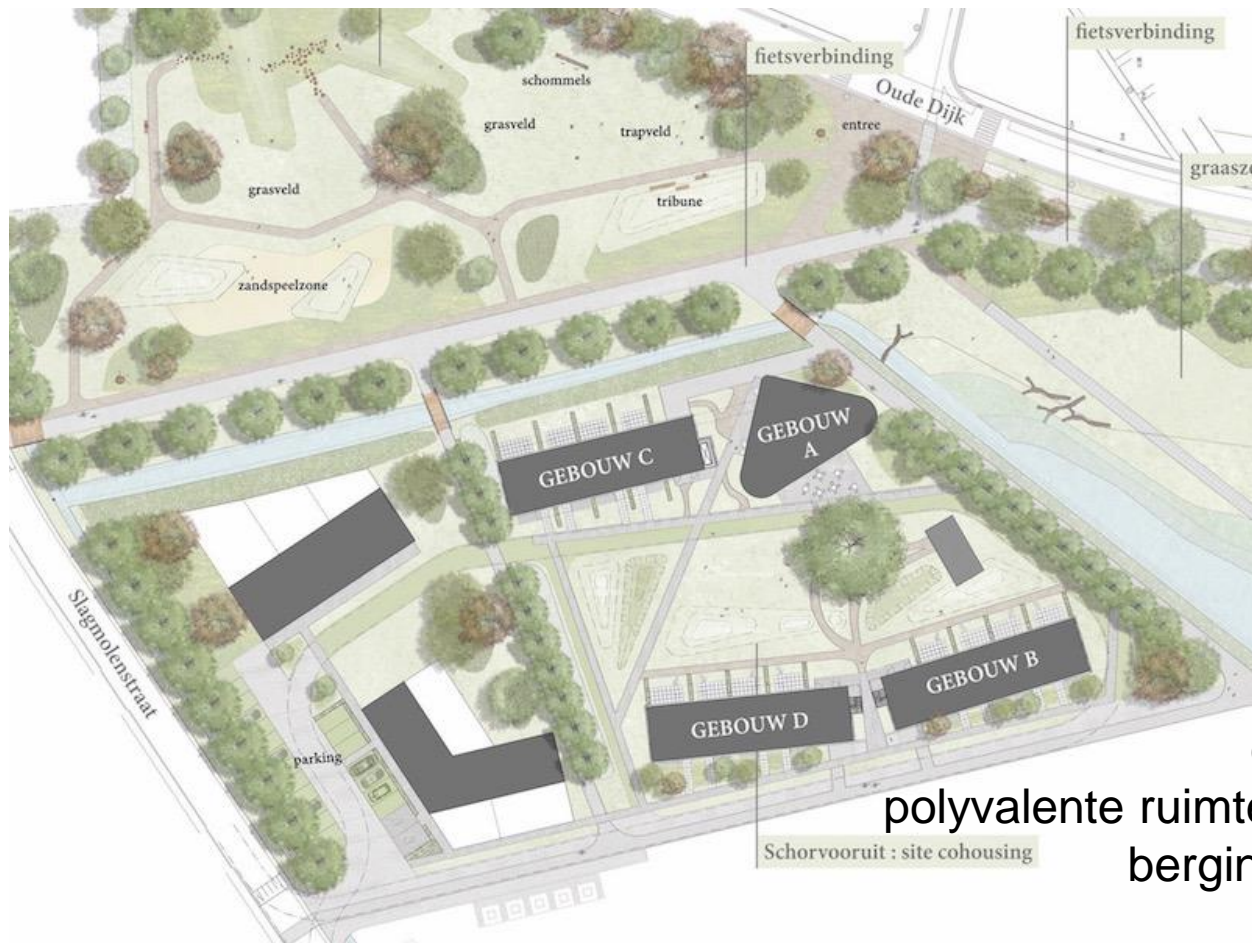
bouwen

- Samen plannen opmaken

Planontwerp

Huurwoningen:

1 app, 1 slk
6 app, 2 slks
3 app, 3 slks
1 app, 4 slks

Koopwoningen:

5 app, 2 slks
5 app, 3 slks
4 app, 4 slks

gemeenschappelijk:

polyvalente ruimte, keuken, wasplaats,
bergingen en tuin/moestuin

SITE omgeven door park aangelegd door DeArk

nazorg

- Geloof in participatie:
  - Zelfredzaamheid
  - Samen nadenken over wonen en mogelijke problemen
- VZW
- proefomgeving

Waar staan we nu?

- Een cohousingproject valt of staat met de groep
  - Is participatie noodzakelijk?
  - In hoeverre kies je om de groep te volgen of alle pijlen op het project te zetten?
  - Hoe bepalend is de groep?

bevindingen

- Kosten ↔ tijd
  - Kost van participatie
  - Hoge kostprijs project
  - Warm houden groep
- Corona
  - Participatie
  - Luisteren naar groep
- Lees:
  - Ervaringsbundel “*Cohousing binnen de sociale huisvesting*” met Doe-Boek (2018)

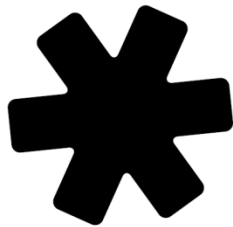
PAUZE

Stel alvast uw vragen (+ spreker) in de chat.

Vragen met 👍 komen eerst aan bod

Ook suggesties, discussie is welkom !

4. Wat kunnen we leren van de aanpak in Sint-Niklaas?

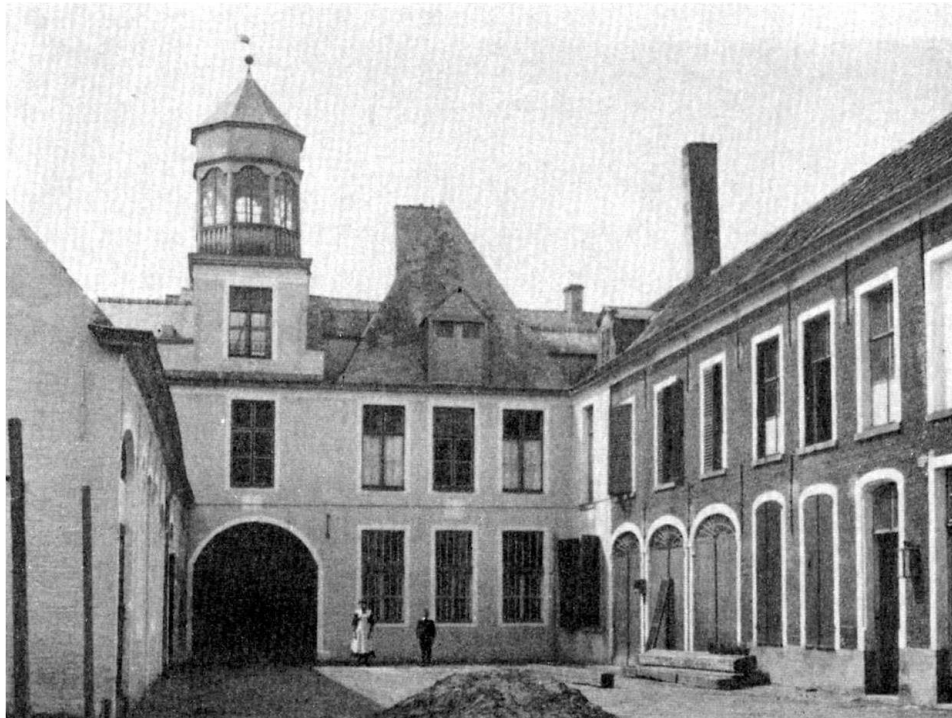
Werken aan draagvlak ... vraagt tijd

Bart Casier, Interwaas

Karel Lootens, wooncoop

1. De Vakschool: stadskernvernieuwing

- Voormalige katoenfabriek.
- Meer dan 100 jaar een vak- en technische school (VTS).
- In 2008 gesloten.

De Vakschool

- 2010: stad Sint-Niklaas koopt site.
- Interwaas coördineert omvorming tot wooncomplex.
- 2012: gesprekken over cohousing - oproep voor reftergebouw,

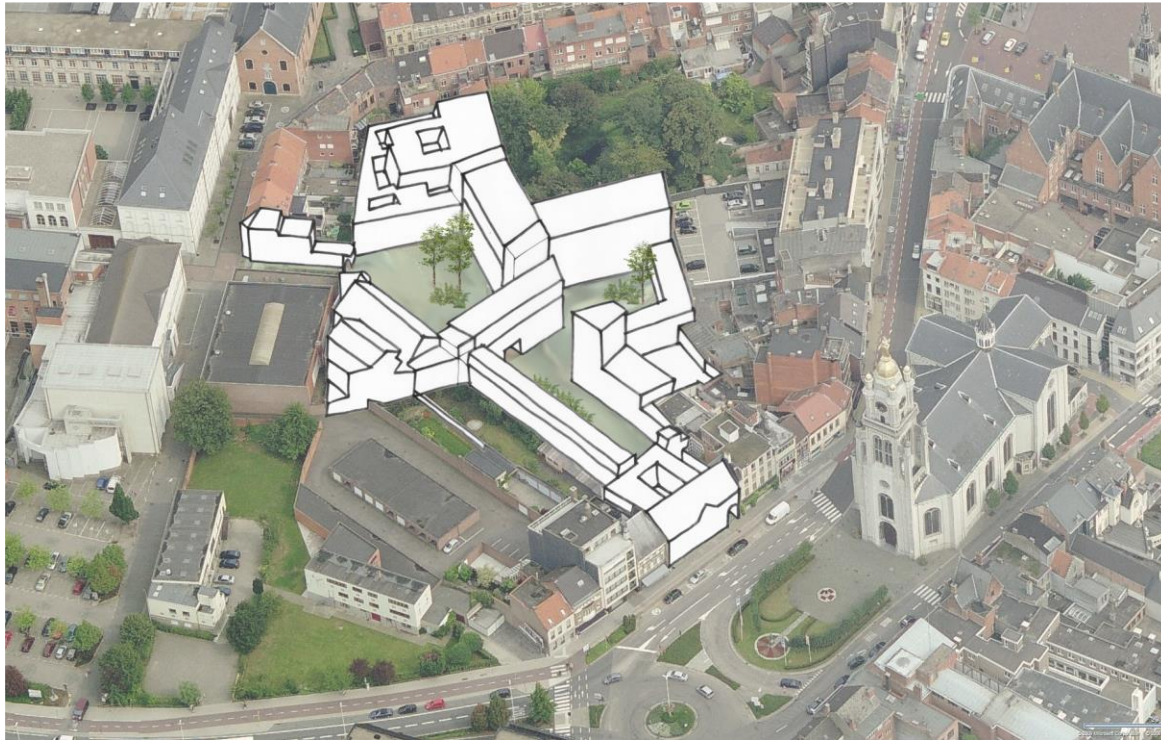
De Vakschool

- 2012: Cohousing Waasland onderzoekt de mogelijkheden
- Ook andere geïnteresseerden, maar onvoldoende kennis
- Misschien resultaat met intensere begeleiding ???

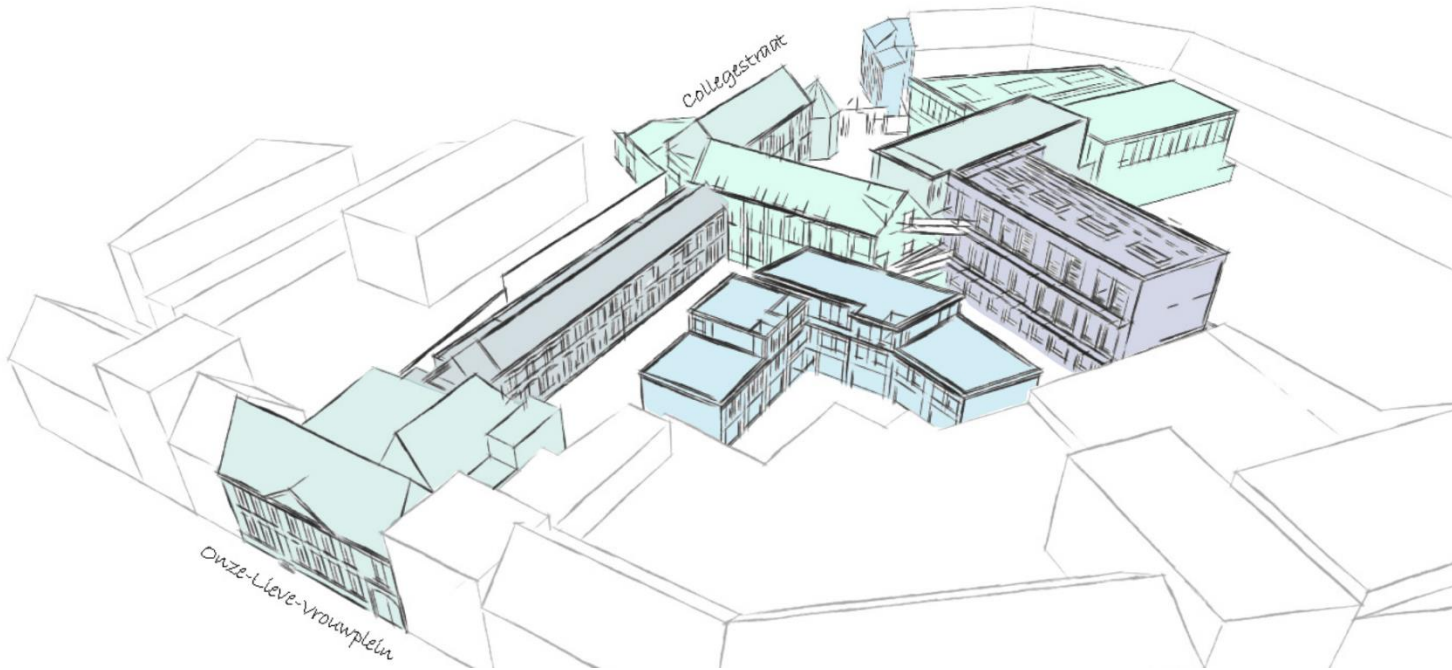
De Vakschool

- Centraal gelegen: markt, stadsschouwburg
- Stadskernvernieuwing
- 2014: gemeenteraad masterplan goed zonder cohousing

De Vakschool

- Diversiteit aan woningtypes
- Verschillende partners: stad Sint-Niklaas, Mevaco, SNMH, WLM, Interwaas (PPPPPS)

De Vakschool - loftgebouw

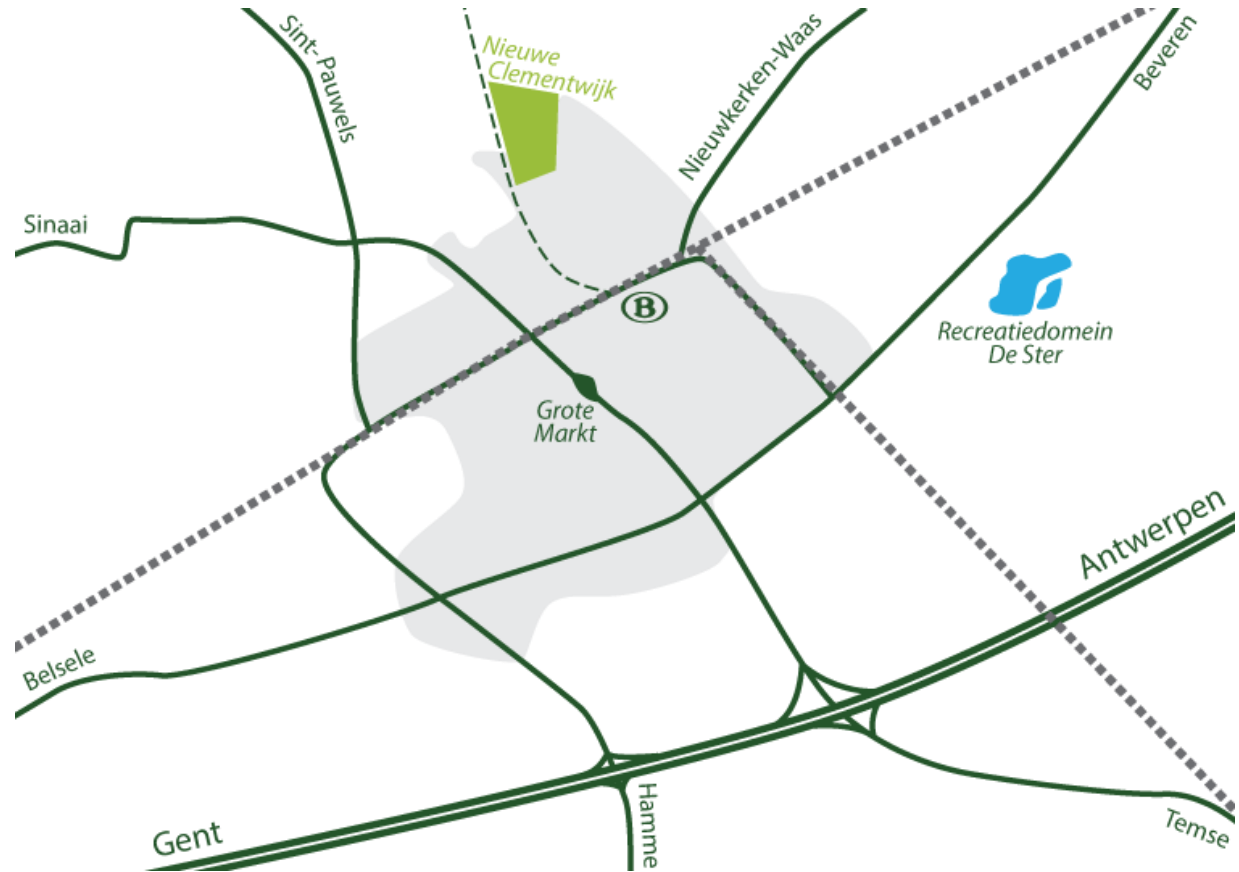
De Vakschool – cluster pleintjes

- Openbare ruimte – afgewerkt december 2021

2. Clementwijk – cohousing

Clementwijk²
in Sint-Niklaas

Clementwijk² in Sint-Niklaas

- Duurzame ambitie
  - Groen
  - Autoluw
  - Speelstraten en -pleinen
  - Ontmoetingsplaatsen
  - Dichtbij stad en station
-
- PPPPS

Totale oppervlakte
perceel: ca. 0,5ha

Het gemeenschappelijke
is een meerwaarde

Wasplaats en
technische
ruimte

Gastenkamer
s en badhuis

18 duplexen &
appartementen

Fietsenstalling

Parking

4
huizen

Paviljoen

Gemeenschappelijke
tuin (ca. 1700m²)

Sfeerbeelden

Sfeerbeelden

Sfeerbeelden

Gevel tuinkant

Visie: 3 dimensies

- De sociale dimensie:
eenvoudig interactie vinden als je wil
- De ecologische dimensie:
bewust en spaarzaam omgaan met de beschikbare ruimte, grondstoffen en energie
- De financiële dimensie:
een financieel draagbaar project voor alle leden

Sociaal

- Gezamenlijke activiteiten en uitstappen, samen eten, groepswork ...
- Samen zorg dragen voor de gemeenschappelijke delen
- Sociaal vangnet, kinderopvang, logistiek, delen en uitlenen ...
- Respect voor elkaars privacy en eigenheid
- Kennis en ervaring delen

Ecologisch

- **Compacte woningen**
(81,5m² – 170m²)
  - Meer units op bouwgrond
  - Meer open ruimte
- **Passief of laagenergie**
  - Dikke isolatie
  - Driedubbel glas
  - Luchtdicht
  - Ventilatiesysteem D
  - Zonnewering m.b.v. automatische screens

Ecologisch

Materialen: kalkzandsteen, houtskelet, minerale wol, resol, lariks ...

Ecologisch

Materialen: kalkzandsteen, houtskelet, minerale wol, resol, lariks ...

Ecologisch

Materialen: kalkzandsteen, houtskelet, minerale wol, resol, lariks ...

Ecologisch

Materialen: kalkzandsteen, houtskelet, minerale wol, resol, lariks ...

Ecologisch

Hernieuwbare energie

- Tweedehands zonnepanelen (leasing via Futech - CircuSol project)
- Gas enkel in het paviljoen

Ecologisch

Warmtepompen voor vloerverwarming en SWW, met
gemeenschappelijk geothermisch warmtenet,
gemeenschappelijke RW recuperatie

Ecologisch

- Mobiliteit:
  - (Elektrisch) autodelen voor wie wil
  - Fiets, bakfiets, fietskar ...
  - Openbaar vervoer vlakbij
- Tuinaanleg
- Gemeenschappelijk (werk)materiaal ...
- Voeding en andere gewoonten: uitwisselen van ideeën...

Financieel

- Groepsaankopen: ruwbouw, keukentoestellen, vloeren...
- Gemeenschappelijk zelfwerk: elektriciteit, vloerisolatie, vloerverwarming, gevelafwerking paviljoen en woningen, fietsenstalling ...
- Materiaal delen
- Projectsubsidie experimentele woonprojecten Oost-Vlaanderen: financiering van deel van gemeenschappelijk verwarmingssysteem

Het project in 4 fasen

Opstart

- 3 jaar: van 13/10/2011 (eerste infosessie) tot eind 2014

Engagement

- 2 jaar: van eind 2014 tot eind 2016

Bouw

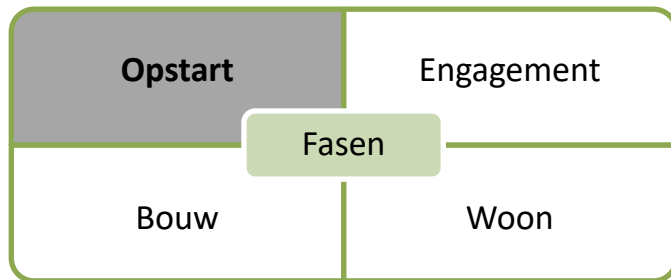
- 1,5 jaar: van begin 2017 tot half 2018

Woon

- Van begin 2018 tot ...

Opstart

3 jaar: van 13/10/2011 (eerste infosessie) tot eind 2014

- Dromen en plannen: werkgroepen, vergaderingen
- Buren zoeken
- Grond zoeken
- Visie ontwikkelen
- VZW oprichten

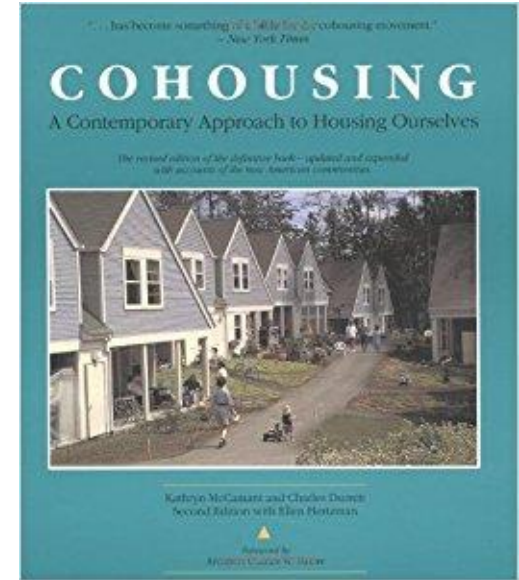
Bronnen / hulp

“Cohousing bijbel”
(‘Cohousing, a contemporary approach to housing ourselves’, 1988)

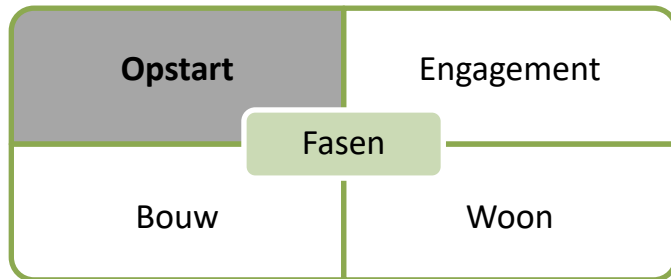
Op bezoek bij andere projecten
(Meerhem, Vinderhoute, La Grande Sense, Brutopia...)

Samenhuizen vzw

Stad Sint-Niklaas

Opstart

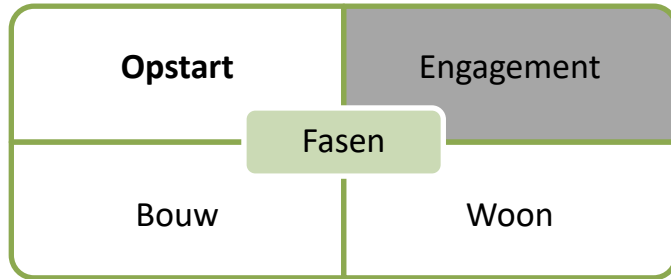

3 jaar: van 13/10/2011 (eerste infosessie) tot eind 2014

- Notaris zoeken
- Architectuurwedstrijd:
BLAF (Lokeren) & DenC!-studio (Gent)

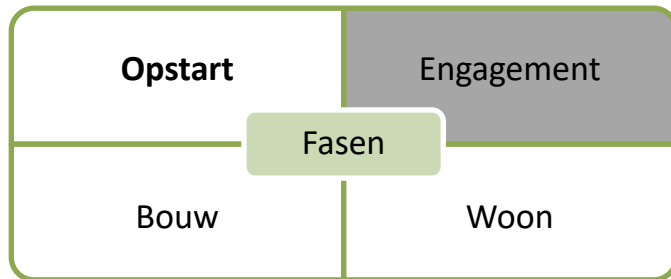
Engagement

2 jaar: van eind 2014 tot
eind 2016

- Contract architecten
  - > Voorontwerp -> Ontwerp -> Plannen
  - > Verkavelingsaanvraag -> Verkavelingsvergunning
  - > Bouwaanvraag -> Bouwvergunning
  - > Aanbesteding

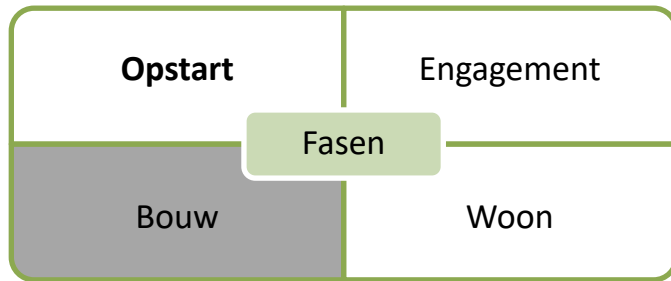
Engagement

2 jaar: van eind 2014 tot
eind 2016

- Optieovereenkomst grondeigenaar
- Intussen verder burens zoeken: groep vervolledigen
- Oprichten maatschap (voorbereiding bouwfase)

Bouw

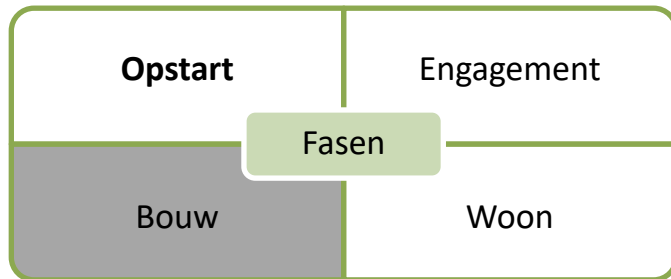

1,5 jaar: van begin 2017 tot half 2018

- Contract aannemers:
  - Hoofdaanneming: G-Build en Lab15

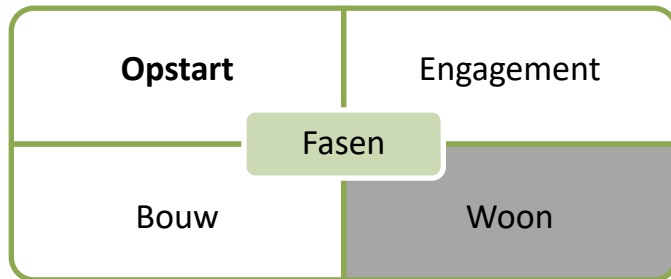
Bouw

1,5 jaar: van begin 2017 tot half 2018

- Ruwbouw en afwerking paviljoen en woningen
  - Werfopvolging
  - Zelfwerk
  - Groepsaankopen
- Oprichten VME (voorbereiding woonfase)

Woon

van begin 2018 ...

- Eerste verhuizers: eind 12/2017
Laatste verhuizer: 11/2018
- Samenleven als fijne buren
- Genieten van gemeenschappelijke delen (paviljoen, tuin, logeerkamers ...)
- Regelmatig samenkomen om leefregels te verfijnen, afspraken te maken, visie bij te sturen

Cohousing Waasland (Clementwijk) op Facebook

3. Paterssite

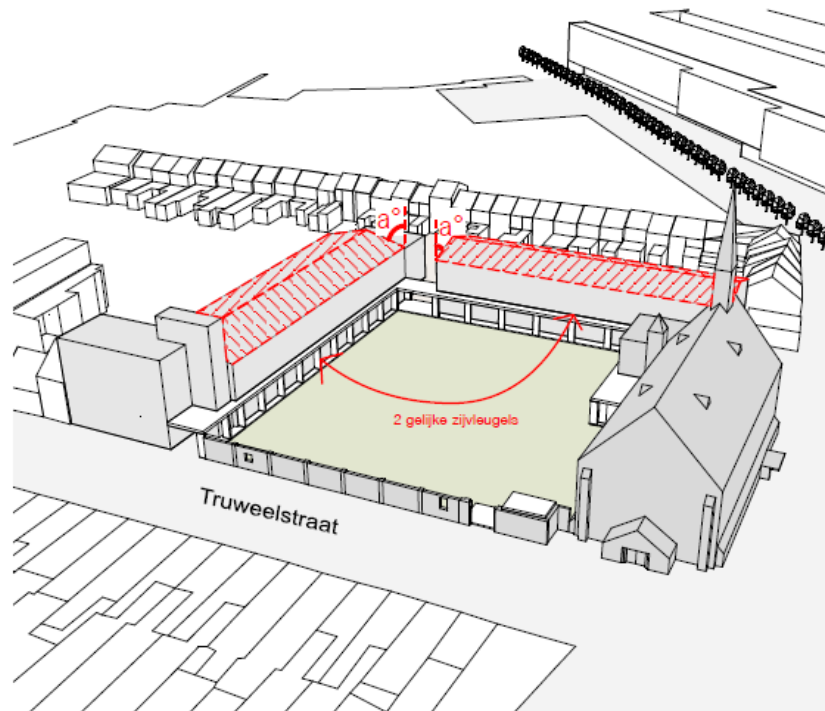
Paterssite principes

- Aankoop: stad Sint-Niklaas – Grootstedenbeleid 2014
- Doelstellingen:
  - Verhogen aantal woningen + sociale mix
  - Vernieuwende woonvorm
  - Duurzaamheid
  - Doorwaadbaarheid + publiek groen
  - Herbestemming

Masterplan

- 2016: masterplan Bovenbouw Architectuur - kloostertuin
- Architectuur: ontwerpteam bestaande uit Stéphane Beel Architecten (architectuur), Landschaap e.a.

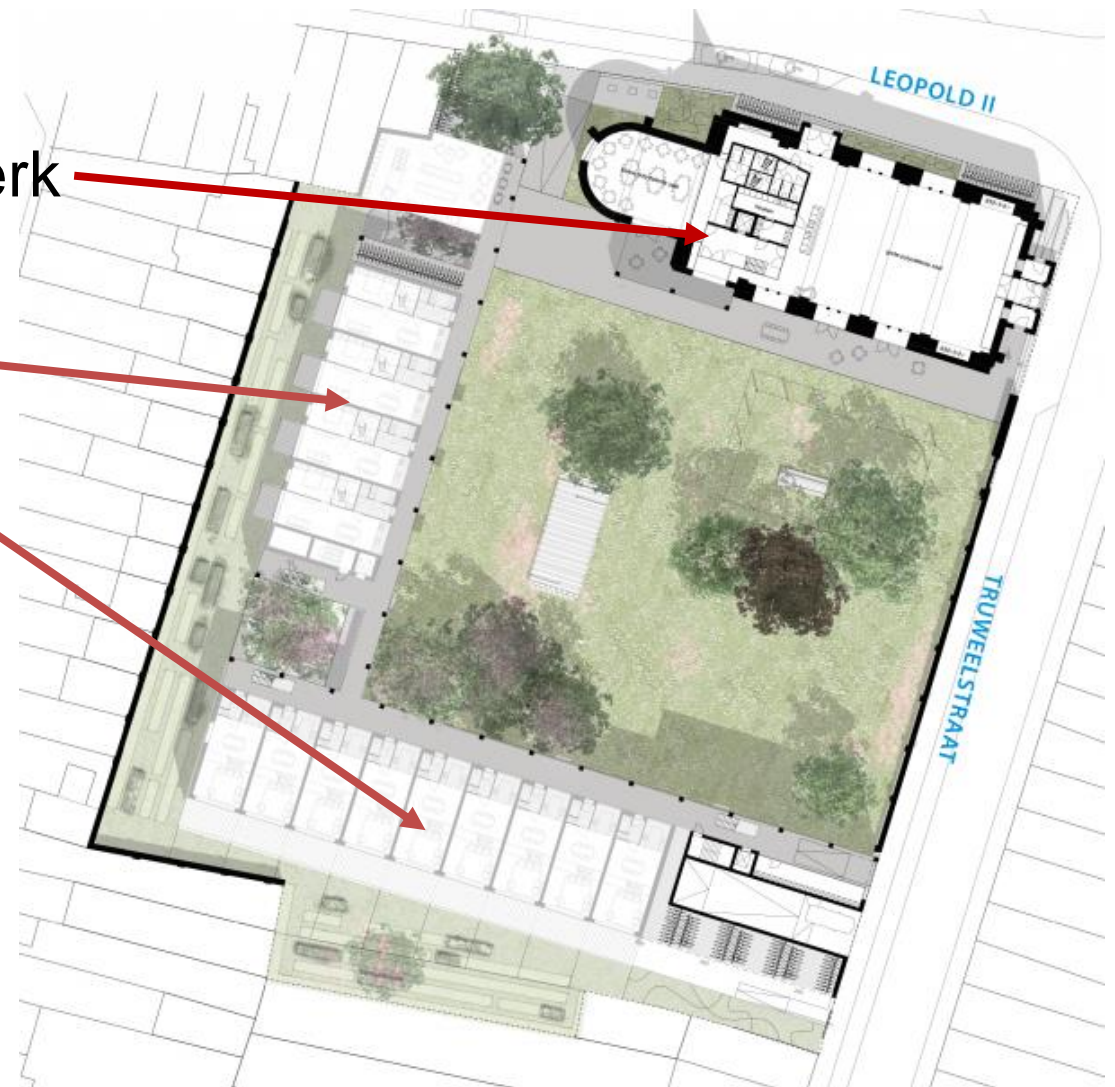
afb. 89. De gebouwen zijn verwant zoals de vleugels van een klooster

Deelprojecten

1. Herbestemming kerk

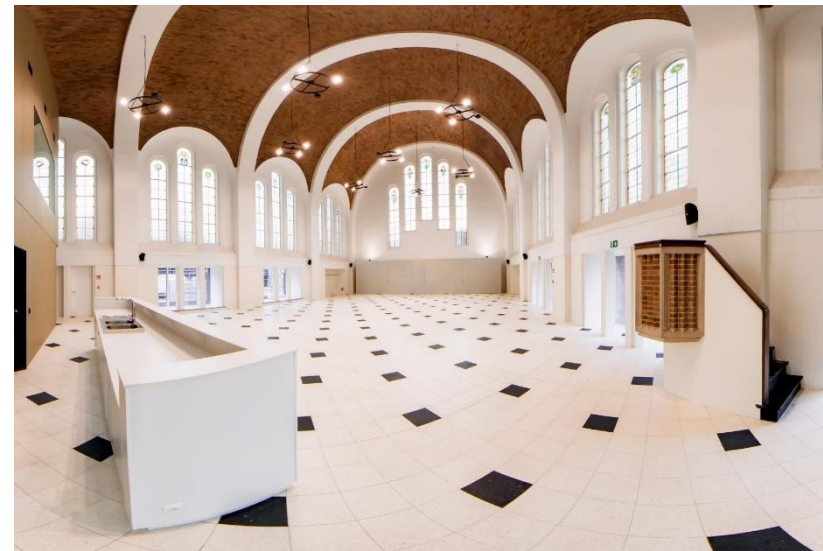
2. Wonen

3. Openbaar domein

Paterskerk als gemeenschapscentrum

- Drie zalen
- Oplevering voorjaar 2021

Kloostertuin – publieke ruimte

Participatie – info - buurtwerking

programma infoavond Paterssite

- 19.30 uur: opening en opzet informatieavond
schepen Christel Geerts
- 19.40 uur: paterssite: toelichting plannen, partners en timing
Bart Casier, Interwaas
- 20 uur: algemene principes cohousing
Sofie De Berdt, Samenhuizen vzw
- 20.15 uur: groepsvorming, hoe begin je er aan?
Dries Declercq, Cohousing Projects
- 20.30 uur: cohousing voor senioren
Steven D'Haens, Symbiosis vzw
- 20.45 uur: vragen
- 21.15 uur: afsluiten

maandag 10 oktober – zaal Familia

Cohousing – sociale huisvesting?

Cohousing

2018:

- Verkennende gesprekken Cohousing Paterssite
- Geïnteresseerde groep van 15 kandidaten
- Begeleiding (met steun provincie)

2019: te weinig kandidaten blijven over

2018 – 2019 gesprekken met Abbeyfield, Toontjeshuizen, Thomashuizen, begeleid wonen, ...

Sociale huisvesting

- Waasse Landmaatschappij (sociale koop) lang mee aan boord
- Sint-Niklase huisvestingsmaatschappij (sociale huur) stapt in

Woonprogramma

2020: oproep naar coöperatieve woonvormen

2020: engagement wooncoop

! Geen ondergrondse parking – alleen plaats voor deelwagens !

Woonprogramma

- SNMH: 12 sociale huurappartementen
- wooncoop: 22 wooneenheden in coöperatieve vorm

Coöperatief wonen op de Paterssite

- wooncoop, bouwheer, beheer
- Verworven na wedstrijd
  - Voordien verschillende partijen, niet gelukt
  - Schrik om te springen
  - Cohousinggroep te 'klein'
- Snel ingeschakeld, traject was al bezig (andere partners, site voor het plan)
- Voorwaarde: geen parking (34 plaatsen)
  - Te duur
  - Geen behoefte bij de bewoners
  - 4 autodeelplaatsen

Coöperatief wonen op de Paterssite

- Bewoners (vandaag 6 units), fase 2 werving begin '22
- Kapitaal werven via bewoners, achterban en publieke campagne
- Goede mix in leeftijd en profiel
- Kunnen mee inrichting unit bepalen
- Gemeenschappelijk : 1 grote ruimte (keuken/living), fietsberging, wasplaats, tuin (los van het park)

Coöperatief wonen op de Paterssite

wooncoop werkt vandaag vraaggedreven

bij de start waren er nog geen bewoners

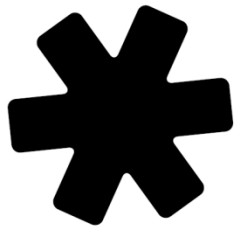
hier ingelost door de goede samenwerking met de stad

- Eerst focus op erfpacht (maar duur + zorgen over wat na 99 jaar)
- Switch naar aankoop met lening
- Hierdoor kansen voor het project en werken aan betaalbaarheid

Coöperatief wonen op de Paterssite

- Erfpacht ?
  - doel: speculatie tegengaan, grondpositie behouden, betaalbaarheid
  - wooncoop heeft hetzelfde doel maar erfpacht is niet ideaal
    - canon + gezondheidsindex kan samen zorgen voor uiteindelijk een dure zaak (meer dan 2x de grond betalen op 99 jaar tijd)
    - switch naar lening
    - aankoop/eigenaar bij de start
    - lening op maximaal 10 jaar
    - gedurende die periode betaal je intrest

Bedankt voor uw aandacht

Vragen, opmerkingen, suggesties?

Meer info?

woningdelen@vlaamsbrabant.be

Kathleen Van der Veken, 016 26 73 56 Dienst wonen, Vlaams-Brabant

Samenhuizen vzw / Beleid - Trui Maes

trui@samenuizen.be / info@samenuizen.be

Roland Kums, Sabine Vanslembrouck of Isabelle Reynders

T 0489 92 64 64 + 2-wekelijks advies Woonpunt Leuven

Luk Jonckheere, Samenhuizen: luk@samenuizen.be

Eveline Hanssens, sogent: info@sogent.be

Katrien Van Uytsel, agsl: katrien.vanuytsel@leuven.be

Hanne Verstreken, CLT: hanne.verstreken@leuven.be

Sanne Teunkens: sanne.teunkens@arkwonen.be

Bart Casier, Interwaas: bart.casier@interwaas.be

Karel Lootens, wooncoop: karel@wooncoop.be

‘Gemeenschappelijk wonen in je lokaal beleid’

Doelgroep: lokale besturen & woonactoren

23/09 Wat is gemeenschappelijk wonen? Hoe ga je er mee aan de slag?

21/10 Hoe kan het lokaal regelgevend kader GW faciliteren?

25/11 Hoe kan je gronden en panden voor GW aanbieden?

16/12 Welke mogelijkheden biedt GW voor kwetsbare doelgroepen? (3u!)

20/01 Zorgwonen, kleinschalig wonen en solidair samenhuizen: hoe ga je er mee aan de slag? (3u!)

17/02 Afsluitende intervisie over GW in stedelijke/niet-stedelijke context (3u!)

